ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 4 τοῦ Ἀπρίλη 1904 | ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὁδὸς Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 90

ΤΡΕΛΛΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

X

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

Πλάϊ ἀπ' τὸ καλυβάκι μου τὸ χαμηλὸ καλύβι
Ποῦ ἀγνάντια 'στὴν πορτούλα του βράχος ψηλὸς μοῦ κρύβει
Πέρα τὰ οὐρανοθέμελα· καὶ πίσω ἀκουμπισμένο
Σ' ἄλλονε βράχο σμιλευτὸ τόχει ὁ καιρὸς γυρμένο...
Πλάϊ ἀπ' τὸ καλυβάκι μου, ποῦ μονοπάτι ἀρχίζει
'Στὰ πλάγια ἑνὸς ξερόβουνου ποῦ ἡ δύση τὸ στολίζει,
Ἕνα βλαστάρι ἐβλάστησε μὲ τοῦ Μαρτιοῦ τἀγέρι,
Ποῦ κἄποιου ἴσως χυνοπωρου ἡ μπόρα τόχε φέρη..

Μὲ τἀναγάλλιασμα χλωμοῦ κι ἀπόξενου ἐρημίτη,
'Στὴν ἔρμη κι ἄδενδρη πλαγιὰ τυραγνισμένου χρόνια,
Τόειδα κ' ἐσίμωσα κ' εὐθὺς γονάτισα κ' ἐζήτει
Μὲ δυὸ ἀπαλοχαϊδέματα νὰ ἰδῇ ἡ ματιά μου, αἰώνια
Ποιὸ δένδρο ἀπ' τὸ μικρούτσικο βλαστάρι θὰ προβάλη
'Στὰ δεντρου τόπου τὴν ἐρμιὰ ποῦ θὰ τοῦ δώσῃ κάλλη
Μὲ χίλια δυὸ λαλήματα, μ' ἀγάπες κ' μ' ἀηδόνια..

Καὶ μοῦρθε κλάμ' ἀπ' τὴ χαρὰ κι ἀνέβηκε 'στὰ χείλη
Ἕνα γλυκὸ χαμόγελο—κ' εἶταν θυμοῦμαι δεῖλι—
Κι ἀναδακρύζω, χαμηλὰ τὸν κλῶνό του θωρῶντας,
Προσκυνητὴς τῆς νέας ζωῆς, ποῦ κλαίει χαμογελῶντας!

Ξυπνάω τὸ γλυκοχάραμα: τὸ μονοπάτι ἐπῆρα
Βρίσκω γυρμένο τὸ βλαστὸ κ' ἐρώτησα:—Ποιὰ Μοῖρα
Μαύρη τοῦ ἐπῆρε τὴ δροσιά; Κι ὁ ἀχὸς ὁ σύντροφός μου
Μοῦ ξαναλέει τὸ ἐρώτημα, σὰν νἄταν ὁ ἑαυτός μου.

Σπέτσες

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Γ. ΜΑΡΚΕΤΗΣ

Ο ΤΡΑΒΙΑΤΑΣ

Ὁ Θεοτόκης τὶς προάλλες ἀπὸ τὸ βῆμα κατάγγειλε τὸ Ντεληγιάνη ὡς κωλυτιεργό. Θὰ πῶ τὴν ἀλήθια, ἀφτὴ τὴ φορὰ εἶμαι μὲ τὸ Ντεληγιάνη, πρώτη φορὰ στὴ ζωή μου. Γιατί, παρακαλῶ, νὰ μὴν κωλυσιεργᾷ ὁ Ντεληγιάνης; Μ' ἀφτὸ τὸ μέσο, νομίζει, θὰ κατορθώσει νὰ πάρει τὴν ἐξουσία, κι' ἀφτὸ τὸ μέσο ἐφαρμόζει. Τὸ ἴδιο κι' ὁ Θεοτόκης ὅ,τι μέσο νομίζει κατάλληλο γιὰ νὰ κρατήσει τὴν ἐξουσία, τὸ ἐφαρμοζει, καλὸ κακό, ἀδιάφορο. Ποιὰ λοιπὸν εἶναι ἡ διαφορά;

Καὶ τὶ πειράζει, ἤθελα νὰ ξέρω, τοῦ Ντεληγιάνη ἡ κωλυσιεργία; Ταχα γιατὶ ἐμποδίζει νὰ γίνουνε νόμοι; Καὶ σὰ γίνουνε νόμοι, τὶ χρησιμέβουν; Ὁ Θεοτόκης πρῶτος κι ἡ Συμορία του—γιατὶ τὰ ἑλληνικὰ Ὑπουργεῖα ἔτσι πρέπει νὰ λέγουνται, Συμμορίες—θὰν τοὺς δολιεφτεῖ· Νά, ὑπάρχει νόμος ποῦ ἐμποδίζει μετάθεσή δασκάλου ἐντὸς τῆς διδαχτικῆς ἐποχῆς. Ὁ Στάης δὲν μεταθέτει τάχα, παρὰ πάβει τοὺς δασκάλους καὶ τοὺς ξαναδιορίζει στὴ θέση τὸν ἕνα τοῦ ἄλλουνοῦ, δηλαδὴ μεταθέτει παρανομῶντας καὶ παρανομῶντας μὲ τὸν πιὸ πρόστυχο καὶ σιχαμένο τρόπο. Καὶ σὰν παρανομᾷ ὁ Στάης, φυσικὰ θὰ πεῖ παρανομᾷ κι' ὁ Θεοτόκης. Ὁ μεγάλος ἀφτὸς παραμορφωτὴς τῆς Παιδείας Στάης τὸ εἶπε μάλιστα ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς πὼς παρανομᾷ χωρὶς νὰ συγκινηθεῖ μήτε Θεοτόκης μῆτε κανείς. Τό φέρνω ἀφτὸ ὡς παράδειγμα μὰ ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ τὰ ἴδια κάνουν. Κι' εἶναι καλύτερα ἀφτὰ ἀπὸ κωλυσιεργία; Ὄχι. Λοιπὸν γιατὶ νὰ μὴν κωλυσιεργᾷ ὁ Ντεληγιάνης;

Μέσα στοὺς Κορφοὺς ὁ Θεοτόκης ἔφερε τὸ Μοντεκάρλο ποὺ ἴσως θὰ καταστήσει τὸν τόπο ἐκεῖ ὡς εἶδος κοσμοπολιτικὸ καταγώγιο. Καὶ τὸ ξέρει ἀφτὸ ὁ Θεοτόκης. Γιατὶ τὸ ἔκανε; Γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου; Ὄχι. Τὸ ἔκανε γιατὶ ἀλλιῶς δὲ μποροῦσε νὰ γίνει βουλεφτής. Λοιπὸν γιὰ τὸ πάπλωμα. Γιὰ τὸ πάπλωμα κι' ὁ Ντεληγιάνης τὴν κωλυσιεργία. Διαφορὰ δὲν ὑπάρχει.

Ὕστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο, ὁ Θεοτόκης τὸ εἶχε στὰ χέρια του νὰ ὠφελήσει. Δὲν εἶχε παρὰ νὰ πεῖ τὴν ἀλήθια. Κύριοι. μὲ ρουσφέτια, παρανομίες, ἀκαμωσιά, κι' ὅλα τά παλιὰ συνήθια, πάλι θὰ μᾶς πλακώσει καμιὰ ἄλλη συφορὰ σὰν τὸν πόλεμο. Μὲ ρουσφέτια ἐγὼ δὲ θέλω ἐξουσία, ἂς ἔρθει ἄλλος. Τὸ εἶπε; Ὄχι. Γιατί; Γιὰ νὰ γίνει πρωθυπουργὸς καὶ νὰ σαλιαρίζει γαλλικὰ ἀνοησίες μὲ τοὺς ξένους καὶ μάλιστα τὶς ξένες. Τὸ κέφι του δηλαδή. Τὸ κέφι του ὅμως κι' ὁ Ντεληγιάνης.

Ν' ἀφίσει λοιπὸν ἀφτὲς τὶς θεατρικὲς ρητορικὲς ὁ Θεοτόκης ποὺ πότε κλαίει σὰν παλιόγρηα καὶ πότε ἀγαναχτεῖ σὰν ἀπατημένος βαρύτονος. Δὲ βρισκόμαστε στὴν ὄπερα. Ὁ καθένας βλέπει τὶ σημαίνουν ἀφτὲς οἱ κουτοπονηριές, καὶ μήτε εἶναι πιθανὸ πὼς θὰν τὸν ἀκούσει ὁ Ντεληγιάνης. Χαμένος θεατρικὸς κόπος, φιάσκο μ' ἄλλους λόγους.

Καὶ τώρα ἂς ποῦμε δυὸ λόγια γιὰ τοὺς παμένους, μεταθεμένους κ.τ.λ. ὑπαλλήλους. Δὲν καταλαβαίνω ἕνα πρᾶμα. Πῶς τὸ σηκώνουνε νὰν τοὺς ἀδικεῖ ἕνας σαχλο-Στάης ἢ Θεοτόκης ἢ ὅπιος ἄλλος; Νόμος ἢ ὄχι, δὲν ἔχει δικαίωμα κανεὶς ὑπουργὸς νὰν τοὺς πάψει δίχως λόγο, μήτε νὰν τοὺς μεταθέσει χωρὶς τὴ θέλησή τους. Πουθενὰ δὲ γίνεται, ἐξὸν στην Ἱσπανία, ὅπου ὑπάρχει ἀναρχία ὅπως στὴν Ἑλλάδα. Πῶς ὡς τώρα δὲν εἶχε κανείς τους τὸ θάρρος νὰ πάρει ἕνα ρόπαλο, καὶ κρατῶντας το πίσω του νὰ πάει στὸν ὑπουργὸ καὶ νὰν τὸν ἀρωτήσει «Δὲ μοῦ λές, μεγάλε πατριώτη Στάη, γιατὶ μὲ πάβεις;» «Ἔτσι θέλω,» θὰ πεῖ ὁ θρασύδειλος Στάης. «Ἂν ἔτσι θέλεις, ἔτσι θέλω κι' ἐγώ,» νὰ πεῖ ὁ ὑπάλληλος, καὶ κατεβάζοντας τὸ ρόπαλο νὰν τοῦ κάνει τὴν κολοκύθα του ὡς εἶδος κολοκυθόπηγα. Θὰ εἶναι λιγώτερο ἀπ' ὅ,τι ἔκανε ὁ Στάης. Γιατὶ τὸ νὰ παίρνεις τὴ δουλιὰ ἀνθρώπου ἄδικα, εἶναι δολοφονία. Μιὰ δυὸ φορὲς νὰ γίνει ἀφτὸ ποὺ λέω, διορθώθηκε τὸ Ρωμέϊκο γιατὶ οἱ Ὑπουργοὶ ἔχουν ἀδυναμία γιὰ τὸ παχύδερμά τους.

Κ. ΤΕΦΑΡΙΚΗΣ

ΑΠ' ΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ

ΜΑΚΡΙΑ

Τόσα χρόνια, ἀπὸ μικρὸ παιδάκι ἕναν πόνο εἶχα στὰ στήθια, πατρίδα μου γλυκιά!

Ἐκεῖ στὰ ὡραῖα ποταμάκια, στὶς κρύες βρυσοῦλες, στὰ δροσερὰ λειβάδια, στοὺς καταπράσινους κάμπους, στὰ ὄμορφα λαγκάδια, ποῦ μὲ τὸν πατέρα μου πέρνοῦσα, σὰν τὸν καλοῦσε στὰ χωριὰ ἡ περεσία. Ἐκεῖ στὰ παραδείσια κάλλη τῆς ἐρμιᾶς, Σένα, μονάχα Σένα συλλογιώμουν καὶ σ' ἔπλαθα ὀμορφώτερη! Καὶ

μ' ἕναν πόθο μεγάλονα, μὲ μιὰ μυστικὴ ἰδέας νὰ σὲ γνωρίσω....

Πέρασαν χρόνια καὶ χρόνια!

Μεγάλωσα καὶ μαζί μου μεγάλωσε κι' ἡ ἀγάπη ποῦ εἶχα γιὰ σένα, καὶ νἄμαι τώρα· ἔρχουμαι στὴν ἀγκαλιά σου ὅλος κρυφὴ χαρὰ καὶ λαχτάρα, γεμάτος ἀγάπη καὶ συγκίνηση. . . . . .

Γύρω στὸ λιμάνι λάμπουν τὰ φῶτα κι' ἡ ἀσημένια θάλασσα λαμποκοπᾶ. Ἀνυπόμονο τὸ βαπόρι στέκει στὸν ἀτμό, βιάζεται νὰ γλυστρήσῃ στὰ νερὰ τῆς Μεσόγειας.

Οἱ νάφτες λύνουν τοὺς κάβους καὶ σηκόνουν τὴν ἄγκουρα.

Ἀπίκου... σαλπάραμε.

Γρρρ..ν... Ἀργά... Ἡμιταχῶς... Ὁλοταχῶς... Φέβγουμε.

Τὸ φεγγάρι φέγγει σὰν ἡμέρα κι' ἡ θάλασσα ἥσυχη ξαπλώνεται μπροστά μας. Ἀφίνουμε πίσω τὰ βουνὰ τῆς Ἀθήνας· τ' Ἄη-Γιώργη τὰ καντήλια ψηλὰ τρεμολάμπουν, σὰν οὐράνια ἄστρα κι' ὁ Παρθενώνας στὸ ἀλάργεμμα σιγοσβύνει καὶ χάνεται . .

ΣΤΟ ΒΟΙΤΥΛΟ

Γλυκὲς μέρες, πανέμορφη ζωή!

Λογάκι' ἀγάπης ἀντιχοῦν στ' ἀφτιά μου, μὲ περιτριγυρίζουν καρδιὲς συγγενικές, ἀθῶες... δικές μου· νοιώθω ἀγαπημένα γεροντικὰ χειλάκια στὰ μάγουλά μου, σὰ γονικὸ χάϊδεμα· χεράκι' ἀδύνατα μὲ τρεμούλα μὲ σφίγγουν καὶ χτυπᾷ ἡ καρδιά μου ἀπὸ συγκίνηση καὶ πλημμυροῦν τὰ μάτια μου ἀπὸ δάκρυα ἐβγνωμοσύνης.

Οἱ γρηοῦλες στὴ ρούγα μὲ καμαρόνουν· θαρροῦν πῶς βλέπουν τὸν πατέρα μου ποῦ λείπει ἀπὸ χρόνια, ἀπὸ μικρὸ παιδάκι.

Οἱ νιὲς πάλε ντροπαλὲς μὲ βλέπουν, δειλὰ μοῦ δίνουν τὸ χέρι, μὲ συντροφέβουν στὸν περίπατο, σιγὰ σιγὰ στὶς ἁπλές μου κουβέντες· ξεθαρρέβουν καὶ χαρούμενες τρέχουν ποιὰ νὰ μοῦ πρωτοκόψῃ τὰ καλύτερα λουλούδια καὶ βασιλικά.

Οἱ γέροι μοῦ λὲν παλιὲς ἱστορίες κι' ὄμορφα παραμυθάκια· μοῦ ξιστροῦν μάχες καὶ πολέμους.

Οἱ νιοὶ-τὶ καλὰ παιδιὰ-πάντα στέκουν στὸ πλεβρό μου, ἀκούραστοι μ' ἀκολουθοῦνε στοὺς ἀτέλειωτους δρόμους μου· μαζὶ γυρίζουμε τὰ χωριὰ μαζὶ ἀνεβαίνουμε τ' ἀψηλότερα βουνὰ καὶ μαζὶ κατεβαίνουμε στὸν Καραβοστάση.

Τὸ σπιτάκι μας εἶνε στὸ γκρεμὸ κι' ἀπὸ κάτω σκῆ ἡ θάλλασσα.

Ἀπὸ τὸ παραθύρι μου, ὅταν γυρνῶ στὸ σπίτι, καμαρόνω τὰ πανύψηλα βουνά μας, τὸ μικρὸ καὶ χαριτωμένο μας κάμπο καὶ τὴ θάλασσά μας κι' ἀναστένουμαι.

Βουνά, κάμπος, θάλασσα.

Ὅλα ὄμορφα, ὅλ' ἁγνὰ σὰν ἁγνὴ τὴν Ἰδέα

ΜΑΡΚΟΣ ΓΕΡΑΝΗΣ

ΦΤΗΝΑ ΒΙΒΛΙΑ

Στὸ γραφεῖο τοῦ «Νουμᾶ» καὶ ατὰ κιόσκι ατῆς Ὁμονοίας, καὶ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν πουλιοῦνται τἀκόλουθα βιβλία, ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα — κ' ἕνα φρ-χρ. γιὰ τὸ Ἐξωτερικό:

Τοῦ ΨΥΧΑΡΗ : «Τὄνειρο τοῦ Γιαννίρη» καὶ τὸ «Ταξίδι μου». —Τοῦ ΠΑΛΛΗ : «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι».—Τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ:«Ἡ Μαζώχτρα (διήγημα) καὶ ὁ Βουρκόλακας (δρᾶμα).—Τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ:«Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννησις».—Τοῦ ΦΙΛΗΝΤΑ «Γραμματικὴ τῆς Ρωμέϊκης γλώσσας» Ἀπὸ τοὺς θρύλους τῶν αἰώνων (ποιήματα).

Οἱ ἀγοραστὲς τῶν ἐπαρχιῶν πληρώνουν 30 λεπτὰ ταχυδρομικὰ γιὰ κάθε βιβλίο.

Οἱ ἀγοραστὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ δὲν πληρώνουν ταχυδρομικά.

Η ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ ΑΙΩΝΑ*

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ περασμένο φύλλο.)

Τὰ βυζαντινὰ γράμματα, Κύριοι, στὴ Γαλλία, ἐξὸν ἀπὸ μερικὰ τρεμοσβύσματα στὴ σπουδή τους, πολὺ τ' ἀγαποῦν καὶ τὰ φροντίζουν. Γύρω στὴν ἕδρα τούτη, καθὼς θὰ τὸ δοῦμε ἀργότερα μὲ τὸ Miller, καθὼς τὸ βλέπουμε τώρα μὲ τὸ Hase, συγκεντρωθήκανε, γιὰ κάποιο καιρὸ τὰ γράμματα τοῦτα. Ἕνας βυζαντινιστὴς μὲ τὄνομα, ἀρχαιολόγος, ἐπιγραφολόγος, ἱστορικὸς καὶ συγγραφέας, ὁ κ. Ch. Diehl χάραξ' ἕνα πίνακα γιὰ τὰ βυζαντινὰ γράμματα στὴ Γαλλία, ἀπὸ τὴν ἀρχή τους, ποῦ δὲ θὰ τοῦ ἔλειπε τίποτε, ἀνίσως δὲν ξεχνοῦσε, αὐτὸς ποῦ τὸν ἔκαμε, νὰ βάλῃ καὶ τὸν ἑαυτό του μέσα ἐκεῖ. Ἐδῶ οἱ σπουδὲς τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας ἐννοημένες ὅσο παίρνει πιὸ πλατιά, συγγενεύουνε στενώτατα μὲ τὶς βυζαντινὲς σπουδὲς ποῦ τὶς συμπληρώνει ἡ γλωσσολογία, ἡ ἱστορία τῆς λογοτεχνίας, ἀκόμα καὶ ἡ ἱστορία τῆς γλώσσας. Ὁ Hase, στὴν ἔκδοση τοῦ Λέοντος Διακόνου, ὡς καὶ τοῦ «Θησαυροῦ» ἂν δὲν ἔκανε σωστὰ σωστὰ ἱστορικὴ γραμματικὴ ὅμως ἔκανε βοηθημένος ἀπὸ τὴν ἀξιοθαύμαστη πολυγνωσία του, τὴν ἱστορία ποῦ εἶχαν οἱ λέξες καὶ τὸ νόημά τους μέσα στὰ ἑλληνικὰ ὅλων τῶν ἐποχῶν. Καὶ ἡ δουλειὰ αὐτὴ εἶναι ὁλότελα τῆς δικαιοδοσίας τῆς δικῆς μας. Στὴ Σχολὴ τῶν Ἀνώτερων σπουδῶν δὲ μᾶς φτάνει μόνο ν' ἀποκατασταίνουμε, μὲ τὴν ἀνάλυση τῶν τύπων καὶ πιὸ πολὺ βοηθημένη ἀπὸ τὴ νέα ἑλληνικὴ, τὴ δεῖνα λέξη, κακὰ διαβασμένη ἢ κακὰ ξηγημένη μέσα στὰ βυζαντινὰ κείμενα· καὶ μὲ χαρὰ καταγινόμαστε στὸ ξεκαθάρισμα, κάθε φορὰ ποῦ τὸ μποροῦμε, ἀπὸ τὴ νέα χρήση ὁδηγημένοι τοῦ δεῖνα τύπου ἢ τῆς δεῖνα σημασίας μέσ' ἀπὸ τὸν πιὸ κλασσικὸ ἑλληνισμό. Ἐδῶ πρέπει νὰ προστρέχουμε στοῦ εἴδους αὐτοῦ τὶς ἐξήγησες μὲ πιὸ πολλὴ προσοχή. Φτάνει αὐτὲς νὰ μένουνε πιὸ πίσω καὶ μοναχὰ νὰ μᾶς διαφωτᾶνε τὴν ἐργασία μας.

Οἱ μαθηταδὲς τῆς νεοελληνικῆς στὴ Σχολὴ τῶν Ἀνώτερων Σπουδῶν δὲν εἶναι τυχεροὶ σὰν ἐσᾶς. Φαντάζονται πῶς ξέρουνε μαζὶ τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ νέα ἑλληνικὰ καὶ πῶς δὲν τοὺς χρειάζεται πιὰ νὰ μάθουν παρὰ ὅσα γίνανε στὸ ἀναμεταξύ. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ σημαντικὸ ξεχώρισμα τῆς μιᾶς διδασκαλίας ἀπὸ τὴν ἄλλη. Δὲν ἔχετε νὰ καταγίνετε παρὰ μὲ τὰ νέα ἑλληνικά. Θὰ σὰς λυτρώσω ἀπὸ τὸ Λέοντα Διάκονο, ὅσο κι' ἂν τὴ σκανταλίσω τὴ σκιὰ τοῦ Hase. Μολονότι βέβαιος εἶμαι πῶς θὰ χαμογελοῦσε μὲ καλοσύνη στὰ λόγια μου ὁ Hase. Γιατὶ στάθηκε πάντα εὐγενικὸς καὶ περιποιητικός. Θὰ τὸν ἀγαπούσατε. Κάθε φορὰ ποῦ ξέταζε, πρόσθετε, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀπόκριση. —Κύριε, χαίρομαι πολὺ μὲ ὅσα μοῦ λέτε. Ἔχετε πολὺ δίκιο.—Κ' ἔπειτα μὲ εὐγένεια ποῦ δὲν παίρνει ἄλλο, ἔδειχνε στὸ μαθητὴ ποῦ ξέταζε πῶς εἶχε πῇ ἴσα ἴσα τὰ ἀντίθετα ἀπ' ὅσα ἔπρεπε νὰ πῇ.

Δὲ θἄβρισκ' ἄκρη, ἂν ἄφινα λεύτερο τὸν ἑαυτό μου νὰ μιλῇ γιὰ τὸν χαριτωμένο αὐτὸ καθηγητὴ ποῦ τὰ λόγια του πολλοὶ ἀκόμη τὰ θυμοῦνται. Βέβαια πῶς δὲ θὰ εἴτανε γιὰ πρωτάρικους ἡ διδασκαλία του· μάλιστα θὰ ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴν ὑπόθεση, καθὼς σᾶς ἔλεγα τώρα πῶς κ' ἐμεῖς τὸ κάνουμε στὴ Σχολὴ τῶν Ἀνώτερων Σπουδῶν—πῶς οἱ μαθητὲς τῆς Σχολῆς παίζανε στὰ δάχτυλα τὶς κλασσικὲς γλῶσσες· γιατὶ δὲν εἴτανε στὰ βιβλία του μονάχα ἑλληνιστής· ὅμοια εἴτανε καὶ στὰ μαθήματά του, ἀκόμα καὶ στὰ πιὸ συνηθισμένα τῆς ζωῆς του. Μιὰ μέρα στὸ δρόμο τὸν ἀναποδογύρισε μιὰ ἅμαξα ζεμένη σὲ δυὸ ἄλογα. Μόλις τὸν ἀνασηκώσανε καταχτυπημένο, κ' ἔκραξε:—Ἡ συνωρὶς αὐτὴ λίγο ἔλειψε νὰ μὲ φέρῃ στὰ βασίλεια τοῦ Πλούτωνος.—Ὁ κ. Παῦλος Meyer μοῦ διηγήθηκε πῶς στὸ τελευταῖο του μάθημα στὴ Σχολὴ ὁ Hase, τελειώνοντας, μίλησ' ἔτσι πρὸς τοὺς ἀκροατές του:—Κύριοι, σᾶς ἀποχαιρετῶ· δὲ θὰ μὲ ξαναδῆτε· νοιώθω τὸ δάγκωμα τοῦ Κερβέρου. Ὕστερ' ἀπὸ ἕνα μῆνα πέθαινε μὲ τὸ θάνατο τοῦ σοφοῦ.

Γεμάτη εἶταν ἡ μνήμη ἀπὸ τ' ἀρχαῖα· ἴσως γιατὶ τὰ νιάτα του τὰ πέρασε στὴν ἐποχὴ ποῦ ἀνθιζε ὁ φιλελληνισμός. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἀγαποῦσανε τὶς κνημίδες καὶ τὶς χλαμύδες, κάθε τι ἀρχαῖο, καὶ κάποτε κι αὐτὰ τὰ τιποτένια.

Μὴ τὸν κατηγοροῦμε τὸν φιλελληνισμό. Ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα. Ἴσως ἔπρεπε αὐτοῦ νὰ σταθῇ· ἴσως θἄπρεπε νἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα μόνη της νὰ ξαναγίνῃ. Ἡ ὑπερβολὴ τοῦ φιλελληνισμοῦ ἔφερε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὴν ἀντίδραση ποῦ δὲ μποροῦσε παρὰ νἀρθῇ· κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ τὴν ὑπνώτισε τὴν Ἑλλάδα μέσα σὲ μιὰ χαύνη μίμηση τοῦ περασμένου, καὶ μαζὶ τὴν ἀδυνάτισε γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ μελλόμενου. Καὶ γι' αὐτὸ (βλέποντας ἀπὸ τὴν ξεχωριστή του ὄψη τὸ ζήτημα ποῦ εἶν' ὁ λόγος μου σήμερα) φαίνεται πῶς ὁ φιλελληνισμὸς δὲν ὠφέλησε καὶ πολὺ γιὰ τὸ σπούδασμα τῆς νέας ἑλληνικῆς στὴ Γαλλία. Βέβαια πῶς ἀνάμεσα στοὺς φιλέλληνες ἐκεῖνοι ποῦ ταξιδεύανε, ἐκεῖνοι ποῦ μαζώνανε ἐπὶ τόπου ὑλικὸ καὶ τὸ δημοσίευκν, ξέραν κάπως ἀπὸ νέα ἑλληνικά. Μὰ τέτοιας γνώσης σημάδια δὲ βρίσκει κανεὶς μήτε στὴ φιλολογία, μήτε στὴ λογοτεχνία, παρὰ μόνο στὴν ἐπικεφαλίδα ἑνὸς τραγουδιοῦ ἀπὸ τὰ Ἀνατολικὰ τοῦ Hugo μερικοὺς στίχους τοῦ Π. Σούτσου, ποιητῆ λησμονημένου καὶ στὴν ἴδια τὴν Ἑλλάδα. Ἐκεῖνο ποῦ μένει πρὸ πάντων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, χωρὶς νὰ λογαριάσουμε τῶν περιηγητῶν τὶς ἱστορίες καὶ τὰ καθαυτὸ ἱστορικὰ ἔργα, —καὶ εἶναι πολὺ ἐκεῖνο ποῦ μένει, καθὼς ξέρετε,—εἶναι τὰ «Δημοτικὰ τραγούδια» τοῦ Fauriel (1824), καὶ στὸ τέλος τῆς συλλογῆς αὐτῆς κάτι ποῦ συγκινητικὰ δείχνει μὲ τί τρόπο τἄνοιωθαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ νέα ἑλληνικά· μιὰ μετάφραση τοῦ ὡραίου ὕμνου τοῦ Σολωμοῦ στὴ Λευτεριᾶ καμωμένη ἀπὸ τὸ Στανίσλαο Sulien, καθηγητὴ τῆς κινέζικης στὸ Γαλλικὸ Κολλέγιο.

Δυὸ λόγια ἀκόμα γιὰ τὸ Fauriel. Τέτοιο ὄνομα ἑνὸς μεγάλου σὰν αὐτόν, ἐρευνητῆς δὲν τὸ βρίσκει κανεὶς χωρὶς νὰ τοῦ πληρώσῃ τὸ φόρο τοῦ θαυμασμοῦ. Ὅμως μὴ πιστεύετε πῶς γινόνταν ἔτσι πάντα. Ἴσα ἴσα, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ τυπωμοῦ τῶν «Δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς νέας Ἑλλάδος» διαβάζουμε μιὰ περίεργη σκέψη μέσα σ' ἕνα ἄρθρο, λίγο γνωστὸ τοῦ Ozanam μεγάλου φιλέλληνα κ' ἐκείνου. «Μὲ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τὸ τύπωμα δυὸ δίκια δόθηκαν· τὸ ἕνα σ' ἕνα λαὸ τυραγνισμένο, τὸ ἄλλο σὲ μιὰ παραγνωρισμένη ποίηση. Ὡς τότε οἱ γραμματισμένοι Ἕλληνες, ἀπὸ τὰ σκολιὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ της Ἰταλίας βγαλμένοι, δὲ θέλανε μήτε λέξη ν' ἀκοῦνε γιὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια τους· φανταζόνταν πῶς τοὺς ἐξευτελίζανε κεῖνα σὰν τοὺς κουρσάρους τους καὶ σὰν τοὺς κλέφταις τους. Εἴτανε τολμηρὸ νὰ βαλῇ κανεὶς τὸ χέρι στὰ καταφρονεμένα ἐκεῖνα πράματα, νὰ τοὺς ξεσκεπάσῃ τὴν ὀμορφιά, τὴ δύναμη καὶ τὴ ζωὴ ποῦ κρύβανε, φανέρωμα ἑνὸς νοῦ ποῦ ἡ σκλαβιὰ δὲν τόν εἶχε πνίξει, καὶ νὰ ξυπνήσῃ γιὰ κεῖνα τὸ θαμασμὸ μιᾶς Εὐρώπης»—ἴσα ἴσα, ὅ,τι σήμερα πολεμᾶνε νὰ κάμουνε γιὰ τὴ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα. Γιατὶ τὸ ἠὖρε τὸ διαμάντι αὐτὸ σὰ νὰ τόνε στραβοκοίταζαν τὸ Fauriel καὶ στὴν ἴδια τὴν Ἑλλάδα. Τέτοια τύχη τὴν ἔχουν οἱ σπουδές μας· ἂν πρῶτος ὁ Fauriel παραπονέθηκε γιὰ κάποιες πρόληψες, πιστεύω πῶς δὲν εἶναι κι ὁ τελευταῖος.

Τὸ πρῶτο μάθημα τοῦ Ψυχάρη στὴ «Σχολὴ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν».

Στὸ γοργοπέρασμα τοῦτο, μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ ξεχάσουμε πῶς συστήθηκε μ' ἕνα διάταγμα στὶς 11 τοῦ Γουγνιοῦ τοῦ 1846 ἡ École française d' Athénes. Κατὰ πολλὰ χρωσταέι τὴ γέννησή της στῆς καρδιᾶς τὸ φιλελληνισμὸ ποῦ βασίλευε ἀκόμα στὴν ἐποχὴ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Εἴτανε μαζὶ κ' ἕνα κέντρο καλοστημένο γιὰ τὸ σπούδασμα τῆς νέας ἑλληνικῆς. Οἱ μαθητὲς τῆς Σχολῆς εἴχανε τὴν ὑποχρέωση νὰ διδάσκουν τὰ Γαλλικὰ τοὺς Ἕλληνας, καὶ νὰ μαθαίνουν ἀπὸ κείνους τὴ γλῶσσα τους.

Ὁ About, τὸ θυμᾶστε, ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τὴ φροντίδα τούτη, κατὰ τὸ δικό του τρόπο. Κι ἀκόμα μπορεῖ νὰ καταγίνουνται μερικοὶ πολὺ ἀποκλειστικὰ στὴ «μελέτη τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας, ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας» καθὼς λέγει τὸ συστατικὸ διάταγμα. Ὅμως ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς φημισμένοι μαθηταδες τῆς Σχολῆς, ἔτσι ἀπὸ μιὰ ὡραία ἀγάπη γιὰ τὴν ἀναστημένη Ἑλλάδα, γιὰ τὴ νέα Ἑλλάδα, ἡ ριχνόντανε μὲ πάθος στὸ ξέτασμα τῶν τωρινῶν, σὰν τὸν κ. Ch. Lévéque, ἡ ἀφιερώνανε στοὺς διάφορους τόπους τῆς Ἑλλάδας μονογραφίες ποῦ μέσα σ' αὐτὲς περιμαζεύανε φροντισμένα κάθε τι ποῦ συγγένευε μὲ τὰ ἤθη καὶ μὲ τὴν ἱστορία τὴ σύγκαιρη, καθὼς λαμπρὰ τὸ κάμανε ἔπειτα, ὁ Girard, ὁ ἴδιος ὁ About, ὁ Fustel de Coulanges, ὁ Dugit, ὁ κ. Heuzey, ὁ κ. Perrot κα τόσοι ἄλλοι ὕστερ' ἀπὸ κείνους.

Μήτε ποῦ καταφρονούσανε πηγὲς κι ἀπὸ τὰ πιὸ ταπεινὰ μεσαιωνικὰ χρόνια. Βλέποντας κανεὶς τὰ ἔργα τῶν «Ἀθηναίων», ἀκόμα καὶ κεῖνα ποῦ φαίνονται πῶς δὲ σχετίζονται μὲ τὴ δική μας τὴν δουλειά, καθὼς εἶναι οἱ μελέτες τοῦ Potter Lécythesblancs καὶ τοῦ I. Martha (Sepulcrales Nereidum figurae), καὶ κρατωντας μέσα σ' αὐτὰ ἐκεῖνα ποῦ χρειάζονται τοῦ νεοελληνιστῆ, θὰ μποροῦσε ἀκόμα νὰ γράψῃ ἕνα κεφάλαιο τιμητικότατο γιὰ τὴ Σχολή. Βιβλία γιὰ ζητήματα γεωγραφικὰ καὶ γιὰ ταξίδια, σὰν ἐκεῖνα τοῦ O Riemann, τοῦ V. Bearad, τοῦ G. Dechamps, τοῦ Ch. Diehl, μᾶς φέρνανε τὴν προσφορά τους. Σὲ θέματα πιὸ γραμματικὰ ἀπάνου στὶς ντόπιες λαλιές, ἡ στὴν κοινὴ γλῶσσα, μᾶς δώσαν ἐργασίες τους οἱ Ch. Deville Mondry Baudouin, P. Fournier, B. Haussoullier. Οἱ βυζαντινὲς σπουδές, ἡ νεοελληνικὴ καὶ ἡ χριστιανικὴ ἐπιγραφική, πήρανε καινούρια ὁρμή. Μιὰ κυβέρνηση τῆς Σχολῆς ἔξυπνη καὶ δυνατὴ ἄφησε ὅλους τοὺς δρόμους ἀνοιχτοὺς στὴν ἐπιστημονικὴ δραστηριότητα, ἀκόμα καὶ τοὺς πιὸ νέους.

Ἂς τοὺς διπλασιάσουμε τοὺς ἀγῶνες μας, κύριοι. Ἡ Σχολὴ τῆς Ἀθήνας, (ἡ φωτιά της πάντα καίει), ἔχει ἀντιζηλία τὴ δική μας τὴ Σχολή. Μὰ ἡ ἀντιζηλία της εἶναι ὅλος διόλου φιλική, μάλιστα τὴν ἡμέρα ποῦ ἡ Σχολὴ τῶν Ἀνώτερων Σπουδῶν καὶ ἡ Σχολὴ τῶν ἀνατολικῶν Γλωσσῶν ἀντιμιώνονται στὴν προετοιμασία τῶν μελλόμενων «Ἀθηναίων».

Ἡ σπουδὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἠύρε καὶ βρίσκει μεγάλη ὠφέλεια ἀπὸ τὸ Bulletin de correspondance hellénique», ποῦ τὸ χρωσταμε στὴ Σχολὴ τῆς Ἀθήνας Γιατὶ ἐπὶ τέλους, ὅταν ἀπάνω σὲ μιὰ ἐπιγραφὴ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς διαβάζω ἀδερφοὶ μὲ ρ, αὐτὸ εἶναι λέξη τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Τὴ λέξη αὐτή, καθὼς τὸ παρατήρησε ὁ κ. Bayet, «πολὺ τὴ μεταχειρίζονταν οἱ πρῶτοι χριστιανοί.» Καὶ νὰ γιατὶ πιὸ γλήγορα ἄλλαξε τύπο. Οἱ λέξες οἱ πιὸ μεταχειρισμένες εἶναι καὶ οἱ πρῶτες ποῦ ἀλλάζουν. Ἡ γλῶσσα εἶναι γιομάτη ἀπὸ τετοια λάθη. Ὅταν εἴπανε φιλῶ ἀντὶ φιλέω, κάμανε λάθος· λάθος κάμανε, ὅταν εἴπανε ψωμὶν ἀντὶ ψωμίον, καὶ ψωμὶ ἀντὶ ψωμὶν.

Μονάχα πῶς τὰ λάθη ἐκεῖνα γίνανε κανόνες· ὅλο τὸ μυστήριο στὸ ξετύλιγμα τῆς γλώσσας κρέμετ' ἐκεῖ. Ἡ νεοελληνική, μ' ἕνα πλῆθος τέτοια παραδείγματα ποῦ μᾶς κάνει ἔτσι νὰ τὸ δράχνουμε χεροπιαστὸ τὸ ξετύλιμα, ἔχει τὸ πορνόμιο νὰ μᾶς προμηθεύῃ σειρὲς ὁλόκληρες ἀπὸ τέτοια διδαχτικὰ λάθη. Σωρὸς βρίσκονται στὶς ἐπιγραφὲς καὶ στοὺς πάπυρους· πρᾶμα ποῦ μὲ φέρνει, φυσικώτατα, νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὸ διάδοχο τοῦ Hase· γιὰ τὸ Brunet de Presle. Ὕστερ' ἀπὸ τάρχαῖα ἑλληνικά, κι ἀπὸ τὰ ἐπίσημα τὰ βυζαντινά, ἄλλο χωρᾶφι ἀπόμενε γιὰ σκάψιμο. Ὁ Brunet de Presle δημοσίευε στὰ 1866 μὲ τὸν Egger τὴ συλλογὴ τῶν ἑλληνοαιγυπτιακῶν πάπυρων, ἑτοιμασμένων ἀπὸ τὸ Letronne.

Ἡ συλλογὴ αὐτὴ εἶναι πολὺ διασκεδαστική· ξεφεύγει ἀπὸ κάθε φιλολογικὴ κατάταξη· δὲν εἶναι πιὰ ἐδῶ φιλολογία, εἶναι ἡ καθεμερνὴ ζωή· γράμματα οἰκογενειακά, εὐχαριστήρια σὲ φίλους καὶ σὲ συγγενῆδες, λεξικὰ γιὰ τοὺς ταξιδιῶτες, πουλητήρια, κατὰ σκλάβων φευγάτων καταγγελίες, ὡς καὶ λογαριασμοὶ ἀπὸ πλοῦστρες. Κι ὅλ' αὐτά, μαζύ μ' ἕνα ἐγχειρίδιο ἀστρονομίας, ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ δεύτερο τὸν αἰῶνα Π. Χ., καὶ φτάνουν ὡς τὰ 616 Π.Χ. Ὁ Brunet de Presle, ποῦ εἴτανε πρὸ πάντων ἕνας συμπαθητικώτατος ἄνθρωπος—λίγο δειλὸς στὰ ψαξίματά του,— θὰ μποροῦσε νὰ ξηγήσῃ στὰ μαθήματά του μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πάπυρους ἐκείνους. Δὲν ξέρω ἂν ἐδῶ μπορῶ νὰ τὸ κάμω. Γιὰ νὰ χαράξῃ κανεὶς τέλειο πίνακα γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς στὸ 19ο αἰῶνα, θἄπρεπε νὰ περάσῃ ἕνα πρὸς ἕνα τὰ προγράμματα τῆς Σχολῆς κ' ἔτσι νὰ ἰδῇ τοὺς συγγραφῆδες καὶ τὰ κείμενα ποῦ εἶναι βαλμένα στὸ πρόγραμμα κάθε χρονιᾶς. Οἱ πάπυροι — αὐτοὶ ἢ καὶ ἄλλοι, γιατ' εἶναι σήμερα περίσσοι, κ' ἕνα ἰδιαίτερο περιοδικό, τὸ «Archiv fur Papyrus forschung» καταγίνεται μὲ τὸν κλάδο τοῦτο τῆς ἐπιστήμης— οἱ πάπυροι θὰ μᾶς εἴτανε στὰ μαθήματά μας διπλὰ χρήσιμοι· ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ θὰ μᾶς γνωρίζανε μὲ τὴ λεγόμενη λογία ἑλληνική· μὲ τὴ διαφορὰ πῶς ἡ λογία ἑλληνικὴ τῶν πάπυρων δὲν εἶναι τεχνητὴ γλῶσσα καὶ δὲν ἔχει τίποτε ἀναχρονιστικό· κ' ἔτσι εἶναι λιγότερο ἀταίριαστη ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα τὴ σημερινή· κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ θὰ βλέπαμε νὰ ξεμυτίζουνε συχνὰ πυκνὰ οἱ νέοι τύποι, σὰν ἀστέρια ποῦ τρεμολάμπουν ἀκόμα.

Στὰ συγγράμματα τοῦ E. Miller ἡ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα πιάνει πολὺ τόπο. Ἄλλοτε μὲ τὴ νέα ἑλληνική, grosso modo, ἐννοούσανε, ὅτι δὲν εἶταν ἀρχαῖο ἑλληνικό· ἔτσι κάθε φορὰ ποῦ κάποιο γλωσσικὸ ξετύλιμα, ποῦ πιὸ ὕστερα θὰ τελείωνε, ἄρχιζε καὶ φαινότανε στὸν Ὅμηρο, λέγανε πῶς εἴτανε τῆς νέας ἑλληνικῆς· καὶ ὁ ὅρος αὐτὸς ὁ κάπως πολὺ γενικός, μπορεῖ νὰ εἶναι πιὸ ἁπλὸς κ' εὐκολώτερα νὰ κρατιέται ἀπὸ ὅλα τὰ ξεχωρίσματα καὶ τὶς ὀνομασίες ποῦ γίνανε τῆς μόδας ἀπὸ τότε... Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ὁ Miller μᾶς ἔδωκε πολλὰ κείμενα ἑλληνικὰ στὴ μεσαιωνικὴ γλῶσσα. Καὶ βλέπετε λοιπὸν πῶς τραβάει μπρὸς ἀπὸ τοὺς προκατόχους του· ὕστερ' ἀπὸ τὸν Ὅμηρο, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπίσημη βυζαντινὴ γλῶσσα, ὕστερ' ἀπὸ τοὺς πάπυρους, ἔρχεται φυσικὰ ἡ ἀράδα τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς στὴν ἐξέταση τῶν πηγῶν τῆς γλώσσας. Στὸ Miller χρωσταμε τρία ποιήματα τοῦ Πρόδρομου, ποῦ εἶναι ὁ σωστὸς πρόδρομος τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς, τὸ «Χρονικὸ τῆς Κύπρου» ποῦ τὸ ἔκδοσε μὲ τὸ Σάθα στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς, τοὺς «Ἕλληνες ἱστοριογράφους τῶν Σταυροφοριῶν» γιὰ τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν ποῦ ἤτανε μέλος της καθὼς καὶ οἱ τρεῖς πρῶτοι καθηγητάδες τῆς ἕδρας αὐτῆς. Μὰ ὁ Miller ποῦ εἴτανε ἀπὸ πρῶτο χέρι ζητητής, καταγίνε στὴν ἐξέταση μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ ὅλων τῶν ἐποχῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, ἀπὸ τὸν Ἀμμιανὸ ὡς τὰ ἑλληνικὰ λεξικὰ τὰ καμωμένα στὸ Βυζάντιο στὸ δέκατο πέμπτο αἰῶνα, περνώντας ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα τοῦ Escurial καὶ τὰ Carmina τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ· Ὁ βυζαντινολόγος αὐτός, ποῦ ἄφησ' ἐποχὴ εἶχε τυχερὸ τὸ χέρι ἀνακάλυψε νέα ἑλληνικὰ ἀκόμα καὶ στὸν καιρὸ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ! Καὶ τοῦτο δείχνει πῶς οἱ σπουδές μας παίρνουν ἀπὸ μακριὰ τὸ φύσημά τους. Εἶναι ἕνα εἶδος σύντομο «γλωσσάριο» γιὰ τοὺς περιηγητὲς καὶ μπορεῖ καὶ γιὰ τοὺς διπλωμάτες. Κάτι τι ποῦ προμηνάει μερικὰ ἀπὸ τὰ δικά μας τὰ γυμνάσματα. Τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ μᾶς πληροφορεῖ πῶς σπουδάζονταν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα στὸ μεσαιῶνα καὶ πιθανώτατα μᾶς δείχνει τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὅπως μιλιούντανε τότε. «Τὸ «Glosarium Iaoduneuse» μαζὶ μὲ τὰ «Interpretamenta» τοῦ Ἰουλίου Πολυδεύκη, ἐκδομένα ἀπὸ τὸ Boucherie πρέπει νὰ βαλθοῦνε ἀνάμεσα στὰ πιὸ πολύτιμα μνημεῖα γιὰ τὶς πηγὲς τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας.

Δὲν τόχω στὸ νοῦ μου νὰ ραδιάσω ἐδῶ πέρα ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Miller. Μὰ καὶ γι' αὐτὸν καθὼς καὶ γιὰ τὸ Brunet de Piesle πρέπει νὰ θυμηθοῦμε πῶς ἐργατικοὶ καθὼς εἴτανε, ἠύρανε στὰ 1867 νέα δύναμη μὲ τὸ «Σύλλογο γιὰ τὸ δυνάμωμα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων στὴ Γαλλία»· τὸ σύλλογο ποῦ κι ὁ ἕνας κι ὁ ἄλλος κάμανε πρόεδρος τους, δυὸ φορὲς ὁ Miller. Ὁ Σύλλογος αὐτός, ἱδρυμένος κάπως μὲ διαφορετικοὺς σκοπούς, βοήθησε δυνατὰ μὲ τὸν καιρὸ τὴ σπουδὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας, τόσο μὲ τὰ βραβεῖα του ὅσο καὶ μὲ τὴν «Ἐπετηρίδα» του· μέσ' αὐτοῦ εἴκοσι χρόνια ὁλόκληρα πλῆθος ἑλληνισταδες ἤρθαν καὶ πλουτίσανε, καθένας μὲ τὸ δικό του τρόπο, τὸν κύκλο μας, σὲ ὅλους τοὺς κλάδους. Μ' αὐτοὺ εἶναι ὁ Wesher, ὁ marquis de Saint Hilaire, ὁ G. d'Eichthal, ὁ A de Circourt, ὁ A Chassang, ὁ Ch. Gidell, ὁ L. Heuzey, ὁ E. Legrand ὁ H. Veil, ὁ G. De Ville, ὁ H. Decharme, ὁ Ch. Ruelle, ὁ G. Perrot, ὁ A. Dumont, ὁ d'Estournelles de Constant, ὁ O. Riemann, ὁ A. Meziéres, ὁ V. Serres, ὁ H. Omont, ὁ Tannery καὶ ὁ Froener.

(Τὸ τέλος στἄλλο φύλλο)

Μετάφραση Κ. Π.

Ἔργα καὶ Ἡμέραι

ΕΚ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΝΗΠΙΩΝ...

Ἡ «Νέα Ἡμέρα» τῆς Τεργέστης δημοσιεύει μιὰ φιλολογικὴ διατριβὴ γιὰ τὴ γλῶσσα τῆς Νέας Διαθήκης γραμμένη ἀπὸ τὸ Ρῶσσο καθηγητὴ Γλουμπακόβσκη. Δὲ μὲ νοιάζει πολὺ γιὰ τὰ ὅσα εἰδικώτερα λέγουνται αὐτοῦ μέσα ἀπάνου σὲ τοῦτο τὸ ζήτημα, μὰ ἕνα πρᾶμα μοῦκαν' ἐντύπωση : Ὁ μεταφραστὴς —δὲν ξέρω ποιὸς εἶνε— παινεύει σὲ μιὰ σημείωσή του τὸ Γλουμπακόβσκη, λέγοντας πῶς εἶν' ἄνθρωπος μὲ κῦρος στὰ τέτοια ζητήματα, κι' ὁ Ρῶσσος πάλι καθηγητὴς σ' αὐτὴ του τὴ διατριβὴ παίρνει γιὰ ὁδηγὸ κατάλληλο τὸν ἐγνωσμένου, λέει κύρους Γερμανὸ φιλόλογο Albert Thumb, αὐτὸν ποῦ ξέρουμε, τὸ συνήγορο τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας. Καὶ τί βγαίνει ἀπ' αὐτό ; Ἂν εἰμαστ' ἄλογοι, δὲ βγαίνει βέβαια τίποτε· ἂν ὅμως εἰμαστε λογικοί, βγαίνει πῶς ὁ μεταφραστὴς— καὶ ἡ ἐφημερίδα του μποροῦμε νὰ ποῦμε — ἀναγνωρίζει τὸ κῦρος τοῦ Albert Thumb, καὶ λοιπὸν παραδέχεται τὰ ὅσ' αὐτὸς διδάσκει μέσ' τὸ κομμάτι ποῦ δημοσιεύει.

Καὶ τί διδάσκει ὁ Thumb αὐτοῦ μέσα ;

Πρῶτα, γιὰ νὰ δείξῃ ποιὸ σημεῖο κρατεῖ ἡ γλῶσσα τῆς Ν. Διαθήκης στὸ ἱστορικὸ ξετύλιγμα τῆς Ἑλλ. γλώσσας, παίρνει μιὰ φράση εὐαγγελικιὰ καὶ μᾶς παρασταίνει τὴν προφορά της σὲ τρεῖς ἐποχές :

metà tûto katébê ès Kap'arnaùm autòs kai
μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοὺμ αὐτὸς καὶ

hê métr autù kai hoi adelp'oi kai hoi mat'êtai
ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ

autû kai ekê émenan ù pollàs heméras.
αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Ἔτσι μιλοῦσε ὁ Ἀθηναῖος στὰ 400 π. Χ.

metà tûto katéve is kap'arnaùm autòs ke e meter

autù ke ù adelp'eù ke ù mat'ate autù ke eki éminan u polàs eméras.

Τέτοια ἦταν ἡ προφορὰ τοῦ λαοῦ στὰ 100 μ.Χ. Σήμερα ἡ ἴδια φράση θὰ προφερθῇ :

metà tùto katévi is Kafarnaùm aftòs ké i mitir aftù ké i adelfi ké i maàité aftù ké eki éminan ù polàs iméras.

Συμπεραίνοντας ὕστερα λέει πῶς ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου δὲν εἶν' ἐκφυλισμένη ἑλληνοκλασική, μόν ἀρχὴ τῆς νεοελληνικῆς, καὶ πῶς πρέπει γι' αὐτὸ νὰ σπουδάζεται ἡ νεοελληνική μὲ κάθε τρόπο κτλ. Λέει κι' ἄλλα πολλὰ ποῦ δὲ μᾶς χρειάζουνται τώρα.

Ἐκεῖνο ποῦ μᾶς χρειάζεται εἶν' ἡ σύγκριση τῆς προφορᾶς ποῦ καταστρώσαμε. Τὶ φαίνεται στὴ σύγκριση αὐτή ; Ἐκεῖνο ποῦ φωνάζουμε καὶ ξαναφωνάζουμε : Ὅτι—μὲ τὴν ἀδεια τοῦ Παπαδημητρακόπουλου—χάσμα μέγα ἐστήρικται ἀνάμεσα σ'ἐμᾶς καὶ στὸν Ἀθηναῖο τοῦ 400 π. χ. Παλιὰ γλῶσσα ἐκείνη, καινούρια ἡ σημερνή. Ἄλλαξαν οἱ φθόγγοι, ὁ τόνος, ἡ σύνταξη, ἄλλαξε κ' ἡ γλῶσσα καὶ πίσω δὲ γυρίζει. Αὐτὸ τὸ συμπέρασμα βγαίνει ἀπ' ὅ,τι παραδέχεται ὁ μεταφραστής μας

Μὰ πῶς γίνεται τώρα ποῦ τονὲ βλέπουμε καὶ θέλει νὰ μιλήσῃ σὰν τὸν Ἀθηναῖο τοῦ 400 π. χ.; καὶ θαορεῖ πῶς τὸ καταφέρνει ζουγραφίζοντας τὶς λέξεις τοῦ παλιοῦ λεξικοῦ; Θὰ πῇ πῶς δὲν ξέρει τὶ κάνει, ὃ ἔδει δεῖξαι. Γιατὶ ἂν ἤξερε τὶ ἔκανε, δὲ θάρινε τόνα μάτι του νὰ πηγαίνῃ στὴν ἀνατολὴ καὶ τάλλο στὴ δύση, κ' ἡ ἐφημερίδα του δὲ θάγραφε «νὰ ποιήσηται», λέξη ποῦ τὴ λέμε διώχνοντας τὶς γάτες. Ἀφοῦ παραδέχουνται πῶς ἡ ἀρχαία πέθανε καὶ ζῇ μονάχα ἡ κόρη της ἡ μονάκριδη, αὐτὴ ἔπρεπε νὰ νἀκολουθοῦν καὶ νὰ γράφουν. Μὰ εἴπαμε πῶς δὲν ξέρουν τὶ κάνουν. Κι' ἀφοῦ δὲν ξέρουν τὶ κάνουν, ἂς μὴ θυμώσῃ ἡ ἀρχιδραχμάνισσά μας ἐφημερίδα ποῦ θὰ ζουγραφίσω κἐγὼ ἐδωνὰ ἀπ' τὸ παλιὸ Εὐαγγέλιο—ἀφοῦ δὲν κάνει ἀπ' τὸ καινούριο—τὰ λόγια ποῦ ἡ δημοτική μας, μιλῶντας ἀναγκαστικῶς λίγο παλαιϊκά, μὰ κορακίστικα παλαιϊκά, θέλει νὰν τῆς ψάλῃ: «Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων (τὸ γάλα τῆς ψευτιᾶς) καταρτίσω μοι αἶνον».

Ι. Γ. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟΠΑΖΑΡΟ *

Ἑτοιμαστεῖτε λοιπόν, κύριοι, νὰ χειροκροτήσετε τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου ἐμπορικοῦ καταστήματος ποῦ σὲ λίγο θ' ἀρχίσῃ τὶς ἐργασίες του ὑπὸ τὴν σοφὴ διεύθυνσι δυὸ ἀξιολόγων συμπολιτῶν μας, τῶν κκ. Δροσίνη καὶ Βικέλα. «Ἐκπαιδευτικὸ συνέδριο» θὰ εἶναι ὁ τίτλος τοῦ νέου μαγαζειοῦ ποῦ θὰ διευθύνῃ ὁ κ. Βικέλας, καθὸ γεροντότερος, καὶ θὰ κρατῇ τὰ κατάστιχά ὁ κ. Δροσίνης. Ἀντιπρόσωποι τοῦ «ἔσω καὶ ἔξω Ἑλληνισμοῦ» θὰ συρρεύσουνε στὰ ἐγκαίνια αὐτὰ καὶ ἡ Ἀθήνα θὰ πλημμυρίσῃ ἀπὸ δασκάλους ποῦ κν δὲν κάνουνε τίποταἄλλο θὰ σκορπήσουνε τουλάχιστο μαζὶ μὲ τὰ χρήματά τους, λίγα πολλά, καὶ κάποια ζωὴ στὴ κουρνιαχτόπνιχτη πόλι τῆς Ἀθηνᾶς. Μεγάλη συρροὴ δασκάλων προμηνύεται τὴν ἡμέρα κείνη, ἀφοῦ θἀρθοῦν ἀκόμα καὶ τὰ σκολητερούδια τῆς Κρήτης μὲ τὰ στρώματα τοῦ ὕπνου, καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάῃ ἀπὸ τίποτα δυστυχήματα ἂν δὲν λάβῃ ἀπὸ τώρα τὰ μέτρα της ἡ Ἀστυνομία. Ἂν δὲν βρεθῇ καὶ τὴν φορὰ αὐτὴ τὸ γιατρικὸ τῆς παιδείας, πάει, πάρτε το ἀπόφασι, ποτὲ δὲ θὰ βρεθῇ.

Τί σοφία θὰ στοιβαχτῇ στὴ μεγάλη σάλα τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πῶς θὰ ἀναγαλλιάσῃ ἡ καρδιὰ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων ποῦ εἶνε ζουγραφισμένοι στοὺς τοίχους, βλέποντας τοὺς νεώτερους συναδέλφους, ποῦ μὲ τόση πατριωτικὴ αὐταπάρνησι ἔφησαν τὶς δουλίτσες των, κακοπάθησαν, ξόδεψαν τὰ μαλλοκέφαλά των γιὰ τὸ καλὸ τῆς δόλιας πατρίδας. Ἕνα ποίημα στὴ καθαρεύουσα δὲν πρέπει νὰ λείπῃ. Αὐτὸ εἶναι ἰδιαίτερη ὑποχρέωσι τοῦ κυρίου γραμματέα, ποῦ ἔχουνε ἐπὶ τέλους δικαίωμα οἱ δασκάλοι κι' ὡς χάρι νὰ τὴν ζητήσουνε, καὶ πιστεύομαι νὰ μὴ τοὺς τὴν ἀρνηθῇ.

Φανταζούμαστε τὴν σοβαρότητα τῶν κυρίων Ἀντιπροσώπων. Τί πόζα, τί φούσκωμα. Ἀντιπρόσωπος σοῦ λέει ὁ ἄλλος. Καὶ νὰ παίζῃς στὰ χεριὰ σου τὶς τύχες τῆς Παιδείας. Καὶ νὰ εἶσαι μάλιστα ἀπὸ τὸν ἔξω Ἑλληνισμό. Ἀ ! νὰ τὸ ξέρετε. Στὰ ζητήματα τῆς Παιδείας οἱ δασκάλοι τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ δὲν χωρατεύουν. Τίποτα δὲν τοὺς ξεφεύγει. Νὰ δῆτε πῶς θὰ τοὺς συγυρίσουνε αὐτοὺς τοὺς κυρίους Δημοτικιστές. Καὶ θὰ μιλήσῃ πρῶτα ὁ κύριος πρόεδρος ἐξηγῶντας τὸν ὑψηλὸ σκοπὸ τοῦ συνεδρίου καὶ ἕνα ρίγος πατριωτικὸ θὰ διατρέξῃ τὰ κορμιὰ τῶν Ἀντιπροσώπων. Καὶ θὰ ἀρχίσουνε ἔπειτα νὰ ἀνεβαίνουνε ἕνας ἕνας τὸ βῆμα—νὰ παρέρχωνται ἐπὶ τὸ βῆμα—καὶ ὁ ἕνας θὰ λέῃ πῶς αὐτὸς διαβάζοντας τὴ Γραμματικὴ τοῦ Δραΐκη ἀνακάλυψε τὸ μικρόβιο τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀρρώστειας, ὁ ἄλλος θὰ προτείνῃ τὰ θαυματουργὰ βοτάνια ποῦ φυτρώνουνε στοὺς κάμπους τῆς Σχολαστικότητος, ὁ ἄλλος θὰ κερασυνοβολῇ μὲ φράσεις ἀρχαῖες παρμένες ἀπὸ τὴν χρηστομάθεια τοῦ Ραγκαβῆ τοὺς ἀντεθνικοὺς Δημοτικιστὲς ποῦ μᾶς χαλοῦνε τὴ γλῶσσα καὶ ὅλοι μαζὶ θὰ χειροκροτοῦνε ἐνῶ τὰ μάτια των θὰ βουρκώνουνε ἀπὸ συγκίνησι. Καὶ οἱ περίφημοι ἀντιπρόσωποι, ποῦ ἴδρωσε ἀλήθεια ὅσο νὰ τοὺς μαζέψῃ ὁ κύριος γραμματέας, θὰ σπεύσουνε ἐνθουσιασμένοι στὰ γεμάτα ἀπὸ ὅσα εἶδαν κι' ἀκοῦσαν νὰ γυρίσουνε στὰ σπητάκια των μὲ τὴν εὐχαρίστησι πῶς ἐπέρασαν ὅπως ἠμποροῦσανε καλύτερα τὶς ἡμέρες τῶν διακοπῶν καὶ πῶς ἐδούλεψαν ἐπὶ τέλους καὶ γιὰ τὸ καλὸ τῆς Παιδείας. Οἱ ἐφημερίδες δὲ θὰ λείψουνε νὰ ψάλλουνέ ἐγκώμια γιὰ τοὺς ὀργανωτὰς τοῦ κοσμοσωτηρίου αὐτοῦ συνεδρίου, θὰ δημοσιεύσουνε εἰκόνες, θὰ πέρουνε συνεντεύξεις, καὶ ἴσως μᾶς σερβίρουν καὶ κανένα ἀνάγνωσμα ὑπὸ τὸν τίτλο «ἱστορία τῆς ἐκπαιδεύσεως» μὲ εἰκόνας ὑπουργῶν, δασκάλων, μαθητῶν, ὑπηρετῶν καὶ ἐπιστατῶν.

* *
*

Τώρα ἂν ἡ ἐκπαίδευσί μας ποῦ κουτσένει σὲ βαθμὸ ἀπελπιστικό, θὰ ὠφεληθῇ τίποτα ἀπὸ τὶς σοφὲς γνῶμες τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα, ζήτημα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ὑποχρεωμένο ἐπὶ τέλους νὰ λύσῃ τό... ἐκπαιδευτικὸ συνέδριο. Διότι ἀφοῦ ὅλα μας εἶναι στραβά, δὲν μποροῦσε νὰ κάμῃ ἐξαίρεσι τὸ συνέδριο τῶν δασκάλων. Διότι στὸ κἀθε τι, καὶ στὰ τιμιώτερα ἀκόμα, ὅπως εἶναι ἡ παιδεία, ἐννοοῦμε νὰ παίξουμε αὐτορεκλαμαριζόμενοι καὶ αὐτοαπατώμενοι, ἀνίκανοι νὰ ἀτενίσουμε τὴν Ἀλήθεια ἡ ὁποία μόνη θὰ ἠμποροῦσε νὰ μᾶς σώσῃ.

Καὶ βλέπετε Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριο ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ λείπουν ὅλοι ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ παρουσία θὰ ἠμποροῦσε νὰ προσδώσῃ κἄποια σοβαρότητα στὴ συνάθροισι αὐτὴ τῶν ἀπὸ περάτων τῆς γῆς κ.κ. Ὑποκειμενοπούλων καὶ Παρακειμενοπούλων.

Οἱ ἀξιότιμοι αὐτοὶ κύριοι οἱ ὁποῖοι θὰ ὑποβληθοῦν εἰς τὸν κόπον καὶ εἰς τὰ ἔξοδα ἑνὸς ταξειδίου, ἔστω καὶ μὲ ξεπεσμένα ναῦλα, ἠμπορεῖ νὰ παίζουνε στὰ δάχτυλά των τὸ συνταχτικὸ καὶ τὸ βούρδουλα, ἀλλὰ δὲν εἶναι βέβαια ἐκεῖνοι ποῦ θὰ ἔχουνε τὴν γενναιότητα νὰ προτείνουνε τὰ ἡρωικὰ φάρμακα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ μπορέσῃ νὰ πάρῃ ἀπάνω της ἡ ἐκπαίδευσι· τὸ ἔργο τοῦ συνεδρίου ἔπρεπε νὰ εἶναι χειρουργικό· αὐτὸ λέει καὶ ὁ κακομοίρης ὁ Αἴαντας «οὐ πρὸς ἰατροῦ σοφοῦ θρηνεῖν ἐπῳδὰς πρὸς τομῶντι τραύματι».

* *
*

Μαχαῖρι καὶ καυτήρια. Νὰ πέσουνε τὰ σάπια κρέατα, νὰ κλείσουνε οἱ πληγές, νὰ στειρέψουνε οἱ πηγὲς τοῦ κακοῦ. Ὅσοι νοιώθουνε τὸν ἑαυτό τους ἱκανὸ γιὰ τέτοια δουλειά, ἂς κοπιάσουνε. Ἀλλὰ πῶς; Ἀφοῦ ὁ κύριος γραμματέας δὲν τοὺς ἐκάλεσε, ἀφοῦ δηλαδὴ ἐφοβήθηκε νὰ τοὺς καλέσῃ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ ὅλους ἐκείνους ποῦ βέβαια δὲν θὰ τὸ εἴχανε γιὰ τίποτα νὰ τσαμπουνιζουνε πῶς καὶ τὸ συνέδριο γίνεται μὲ ἔξοδα τῆς Πανσλαβιστικῆς ἑταιρείας;

Ἔτσι εἶναι βέβαιο πῶς δὲν θἀκουστῇ ἡ φωνὴ τοῦ Ψυχάρη, τοῦ Πάλλη, τοῦ Παλαμᾶ ἡ δὲ λύσις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος θὰ ἐξαρτηθῇ πλέον ἀπὸ τὰ φῶτα τοῦ κ. Ἀοριστίδου ἢ τοῦ κ. Γραμματικίδου. Ἀλλὰ πρῶτος ὅρος θεραπείας τῶν κακῶς ἐχόντων εἶναι νὰ ἀποχτήσουμε γλῶσσα. Γλῶσσα μὲ τὴν ὁποίαν οἱ δασκάλοι θὰ ἠμποροῦνε νὰ συνενοοῦνται ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν καρδιὰ τοῦ παιδιοῦ, νὰ ἀποτείνωνται ἴσα στὴ ψυχή του, ὄχι διὰ μέσου τῆς γραμματικῆς. Ποιὸς θὰ βροντοφωνήσῃ τὴν μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια; Ποιὸς θὰ τολμήσῃ νὰ εἰπῇ λέξι γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ ποῦ εἶναι οὐσιαστικώτερο καὶ ἀπὸ τὸ οἰκονομικὸ καὶ ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ ἀκόμα. Ποιὸς ἔπειτα ἀπὸ τὴν προσφώνησι τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς παιδείας θὰ φωνάξῃ «ζήτω ἡ δημοτικὴ» ὅπως ἐκεῖνος ποῦ ἔπειτα ἀπὸ τὸν βασιλικὸ λόγο φώναξε: ζήτω τὸ Σύνταγμα ; Στὸ σημεῖο ποῦ φτάσαμε μὲ τὶς ὑστερικὲς φωνὲς ἐκείνων ποῦ ἔχουνε τὸ πατριωτικὸ Μονοπώλιο, νὰ θεωροῦνται προδότες καὶ πουλημένοι ὅσοι ὑπερασπίζουνται τὴν ἐθνικὴ γλῶσσα, κανεὶς δὲν θὰ εἶναι τόσο κουτὸς νὰ ἀνεβῇ στὸ βῆμα γιὰ νὰ προκαλέσῃ τὶς πατριωτικὲς διαμαρτυρίες τοῦ συνεδρίου χωρὶς ὄφελος. Τὸ πρῶτο συστατικὸ κάθε πολιτισμένου λαοῦ, ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης, μᾶς λείπει, τὴν ἐχάσαμε δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ βρέθηκαν ἄνθρωποι νὰ μᾶς βεβαιώσουνε πῶς ἔχουνε τὴ γενναιότητα νὰ κάψουνε τὸ Βασιλικὸ ἂν ξαναπαρασταθῇ ἡ Ὀρέστεια. Ἀλλὰ συνέδριο ἐκπαιδευτικὸ ὑπὸ τοιούτους ὅρους δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ νοηθῇ.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

*) Σημ. τοῦ «Νουμᾶ». Τὸ ἄρθρο αὐτὸ μᾶς ἐστάλθηκε' τὴν περασμένη βδομάδα, δὲ δημοσιεύτηκε ὅμως ἀμέσως γιατὶ ὅλο τὸ φύλλο ἤτανε πιασμένο καὶ χῶρος δὲν περίσσευε. Καὶ σήμερα ποῦ τὸ δημοσεύουμε ἐπίκαιρο εἶναι. Τόσο τὸ καλύτερο μάλιστα, ἀφοῦ ὅσα λέει ὁ συνεργατης μας πῶς ἐπρόκειτο νὰ γίνουν, ὅλα κι' ἔγιναν. Μὰ ἔγιναν κι' λα ἀκόμα χειρότερα ἀπὸ αὐτά, καὶ γιὰ ὅλα κἄτι θἄχῃ νὰ πῇ πάντα ὁ «Νουμᾶς στὸ ἄλλο φύλλο του, ἀφοῦ ἡ Βικελαο-Δροσινικὴ ἐμποροπανήγυρη δὲν εἶναι ἀπὸ κείνους τοὺς χωρατάδες ποῦ μποροῦν νὰ περάσουν ἀπαρατήρητοι.

Ο ΤΟΥΛΟΥΜΠΑΤΖΗΣ

—Ποιὸς εἶσαι ἐσύ,
Πές, ὁ
Λωλός ;

—Ἐγὼ ὁ Ἐπὶ
Σκοπὸ
Πουλός.

—Καὶ ποιὰ 'ναι ἡ Τὲ
Χνη σοῦ,
Νὰ ζῇς ;

—Εἶμαι, καλέ,
Τουλοῦ
Μπατζῆς.

Ἀπὸ πηγοῦ
Λὲς φρὰ
Γκικὲς

—Βγάζω ἀναγοῦ
Λες κι' ἄ
Νοστιές.

Οἱ γλωσσίτσες

Ο „ΝΟΥΜΑΣ"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ:

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ χρ. 10

10 λεπτὰ τὸ κάθε φύλλο λεπτὰ 10

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμονοίας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιοδρόμου (Ὀφθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια) στὸ καπνοπωλεῖο Σαρρῆ (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια) καὶ στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἑστίας» Γ. Κολάρου.

Ἡ συνδρομή του πληρόνεται μπροστὰ κ' εἶναι γιὰ ἕνα χρόνο πάντοτε.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΑΠΡΙΛΙΑ

πρωΐ ἔπρεπε νὰρχινήση καὶ Πρωταπριλιὰ μεσάνυχτα νὰ τελειώση τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συνέδριο. Μιὰ μέρα καὶ μισὴ νύχτα ἤτανε ἀρκετὴ στὸν κ. Βικέλα νὰ βγάλη τὸν λόγον του καὶ στὸν κ. Δροσίνη νὰ δείξη τὶς ψεύτικες στατιστικές του Τάλλα ποῦ ἔγιναν δὲν ἔχουν καμμιὰ σημασία. Μποροῦσαν ἀξιόλογα καὶ νὰ μὴ γίνουν, ἀφοῦ ὅλη ἡ φασαρία γιὰ τὸ λόγο ἔγινε.

Φοβερὸς ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ κ. Βικέλας. Γιὰ νὰ βγάλη ἕνα λόγο κάνει ἕνα Συνέδριο. Καθὼς πάλι γιὰ νὰ βγάλη ἕνα λόγο τὸ χρόνο, κάνει ἕνα σύλλογο πρὸς διάδοση κτλ. καὶ πλημμυρίζει κάθε γωνιὰ Ἑλληνικὴ ἀπὸ ἀνωφελῆ βιβλία. Φανταστῆτε τί μποροῦσε νὰ κάνη ἂν τἀποφάσιζε νὰ κουράζεται λίγο περισσότερο καὶ νὰ βγάζη δυὸ καὶ τρεῖς λόγους τὸ χρόνο! Ὅπως ἔκανε ἐκπαιδευτικό, θἄκανε καὶ Γιατρικὸ καὶ Ἀεροστατικὸ Συνέδριο, καὶ δὲν ξέρουμε καὶ τί ἄλλο ἀκόμα.

Εἴπαμε λοιπὸν πῶς τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συνέδριο ἔπρεπε νὰρχινήση καὶ νὰ τελειώση τὴν Πρωταπριλιά. Ὁ λόγος σπουδαιότατος. Ἂν γινότανε τὸ πρᾶμα ὅπως τὸ λέμε, ὁ κ. Βικέλας καὶ οἱ συντρόφοι του καμμια εὐθύνη δὲ θἄχε γιὰ ὅ,τι.. δὲν ἔγινε. Θὰ τὴν εἶχαν πρόχειρη τὴν ἀπάντηση νὰ τὴν δώσουν σ' ἐκεῖνον ποῦ θὰ τοὺς ρωτοῦσε ἂν μὲ τέτοια καὶ μὲ τέτοια ψευτογιατροσόφια τὸ φαντάζουνται πῶς θὰ μπορέσουν νὰ γιατρέψουν τὴν ἐκπαιδευτικὴ μας ἰφλουέντζα

— Καὶ ποιὸς σᾶς τὄπε πῶς θὰ τὴ γιατρέψουμε; Ἐμεῖς ἕνα χωρατὸ κάναμε, ἕνα ψεματάκι σᾶς εἴπαμε, καὶ γι' αὐτὸ δὰ φροντίσαμε νὰ τὸ κάνουμε καὶ τὴν Πρωταπριλιά, γιὰ νὰ περάση ἔτσι γιὰ Πρωταπριλιάτικο ψέμα.

Τότε ὅλοι θἄβγαζαν τὸ καπέλλο τους καὶ θἄλεγαν στὸν κ. Βικέλα:

— Μπράβο σου, ἐφέντημ, καὶ μὲ μεγάλη μαστοριὰ τὸ κατάφερες!

Ἐνῷ τώρα, ὅπως ἔγεινε αὐτὸ τὸ Βικελοκάμωμα, ἂν καὶ εἶχε μέσα του καὶ τὴ Πρωταπριλιά, πάει στὰ πούφ! ἄνευ ἐλαφρυντικῶν περιπτώσεων, ἀφήνοντας στοὺς δασκάλους ἀφροὺς καὶ λίγα φρύγανα γιὰ μόνη ἐλεημοσύνη. Ἀπὸ λόγους δὰ κι' ἀπὸ λόγια κι' ἀπὸ ρουκέτες καὶ βεγγαλικὰ ἄλλο τίποτα. Μὲ τὸ τσουβάλι.

ΑΥΤΟ

ποῦ συμβουλεύει στὸ σημερινό του ἄρθρο ὁ κ. Τεφαρίκης, ἔγινε τὴ Μεγαλοβδομάδα—καὶ μεγαλοπρεπέστατα. Ἕνας Κοφφιάτης ὑπάλληλος πῆγε κ' ἔπιασε τὸν κ. Δότη, τὸν ἰδιαίτερο γραμματικὸ τοῦ κ. Θεοτόκη, καὶ τοῦ τὶς ἔβρεξε στὰ γερὰ, γιατ' εἶχε μάθει πῶς τοῦ λόγου του ἐφρόντισε νὰ τὸν πάψουν ἀπὸ τὴ θέση του.

Ὁ κ. Τεφαρίκης συμβουλεύει νὰ δέρνουνται οἱ Ὑπουργοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδικημένους ὑπαλλήλους. Σιγὰ σιγὰ θὰ γίνη κι' αὐτό. Ἀφοῦ ἀρχίσαμε ἀπὸ τοὺς ἰδιαιτέρους γραμματικούς, θὰ φτάσουμε καὶ στοὺς Ὑπουργούς, γιατὶ μονάχα μὲ τὸ θαματουργὸ ξύλο θὰ γίνη δουλειὰ καὶ θὰ σταματήση τὸ μεγάλο κακὸ μὲ τὶς παύσεις καὶ τὶς μεταθέσεις, ποῦ ντροπιάζουν τὴν Ἑλλάδα, ἀδειάζουν τὰ ταμεῖα της καὶ λυόνουν τοὺς δυστυχισμένους ὑπαλλήλους στὰ πόδια.

ΕΝΑ ΣΑΤΥΡΟ

φιλοξενοῦσε ὡς τὴν περασμένη ἑβδομάδα ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη. Καὶ τὸν εἶχε μάλιστα καὶ διευθυντή της. Ὁ Σάτυρος λοιπὸν αὐτός, ποῦ λέτε, ἐφέρθηκε λίγο ἄσεμνα—σὰν Σάτυρος πάντα—σὲ μιὰ κόρη μορφωμένη ποῦ πήγαινε στὴ Βιβλιοθήκη νὰ μελετήση μὴ γνωρίζοντας ἡ ἀπονήρευτη πῶς οἱ Σάτυροι καὶ οἱ Σειληνοὶ ἂν στοὺς ἀρχαίους χρόνους βρισκόντουσαν μέσα στὴ δάση, σήμερα βρίσκονται μέσα στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη καὶ σ' ἄλλα δημόσια καταστήματα καὶ παίρνουν μάλιστα καὶ παχύτατους μισθούς.

Ἡ κόρη κατάγγειλε τὴν πράξη στὸν κ. Στάη κι' ὁ κ. Στάης τὸν ἔπαψε ἀμέσως τὸν Σάτυρο. Μὴν ἐνθουσιασθῆτε ὅμως. Τὸν ἔπαψε γιατ' ἤτανε Ντελιγιαννικός. Ἂς ἦταν ὁ Σάτυρος Θεοτοκικὸς θὰ τοῦδινε καὶ παράσημο.

ΕΝΑ ΠΑΙΓΝΙΔΑΚΙ

νόστιμο σκαρώσανε οἱ κ.κ. Ζ. Παπαντωνίου καὶ Μανώλης Γουβέλης στὴν «Ἑσπερινή». Ἡ «Ἑσπερινὴ» εἶχε δημοσιεύσει στὸ φύλλο τῆς 22 τοῦ Μάρτη κύριο ἄρθρο ποῦ ἐθαύμαζε τὸ πολύκροτο βιβλίο τοῦ κ. Κούσουλα καὶ τὸ βάφτιζε μάλιστα κι' ἐθνικὸ Εὐαγγέλιο.

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ δὲν ἔμεινε ἀπαρατήρητο. Οἱ «ἐν Ἀθήναις παρεπιδημοῦντες χάριν τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἐκ Μικρασίας καὶ ἐξ Ἰκονίου» ὁμογενεῖς τῆς ἔστειλαν ἕνα συγχαρητήριο γράμμα, γεμάτο φωτιὰ καὶ λαύρα, μὰ καὶ ἀσυναρτησία, καὶ μ' αὐτὸ «ἐδράττοντο τῆς εὐκαιρίας ὅπως τῇ διερμηνεύσωσι τὰς βαθυτάτας εὐχαριστίας τοῦ Ἔξω Ἑλληνισμοῦ, ἰδίᾳ τοῦ ἐν Μικρασίᾳ ἀκμαίου τοιούτου, ἐπὶ τῇ ἐξόχως ἑλληνοπρεπεῖ δράσει τῆς «Ἑσπερινῆς», τῇ ἀποστελούσῃ φάρον ὄντως φαεινὸν διὰ τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ Ἑλλ. γένους ὅπερ ἐκλεῖσαν οἱ Φώτιοι, οἱ Ὠριγέναι, οἱ Ἀθανάσιοι, οἱ Γεννάδιοι, οἱ Σχολάριοι...» καὶ οἱ Γιάνναροι, βέβαια.

Τὸ γράμμα δημοσιεύτηκε στὴν «Ἑσπερινὴ» τῆς 24 τοῦ Μάρτη, στὴν πρώτη σελίδα τῆς πρώτης στήλης, μὲ σχόλια—φυσικὰ—συγκινητικώτατα, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δημοσιογράφοι γελοῦν ἀκόμα μὲ τὴν ἐξυπνη φάρσα τῶν κ. κ. Παπαντωνίου καὶ Μανωλάκη Γουβέλη (ὁ δεύτερος μάλιστα ὑπογράφεται στὸ συγχαρητήριο ὡς Πυθαγόρας Ἐμμανωλακόγλους) καὶ μὲ τὸν ἀνύπαρχτο Ἀρχιεπίσκοπο Λέσβου καὶ Κυδωνιῶν (!!) Μ. Παρθένιον Ἁγιορείτην, ποῦ ὑπογράφεται πρῶτος πρῶτος στὸ συγχαρητήριο κ' εὐλογάει μὲ τὰ δυό του χέρια τὴν χαριτωμένη «Ἑσπερινή».

---

13 **ΑΡΧΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ**

ΛΟΓΓΟΥ

ΔΑΦΝΗΣ ΚΑΙ ΧΛΟΗ

Μετάφραση Ἠλία Π. Βουτιερίδη

Φοβήθηκεν ἐκεῖνος ποῦ τρύγησε τὴ μηλιὰ ν'ἀνεβεῖ ἐκεῖ πάνου ἢ παραμέλησε νὰ τὸ κόψει· ἴσως καὶ νὰ φύλαξε τ'ὄμορφο μῆλο γιὰ ἐρωτεμένο βοσκό. Τοῦτο τὸ μῆλο καθὼς το εἶδεν ὁ Δάφνης, ἔτρεξε νὰ τὸ κόψει, ἀνεβαίνοντας ἐκεῖ πάνου, καὶ δὲν ἄκουσε τὴ Χλόη ποῦ τὸν ἀμπόδιζε. Κ' ἐκείνη σὰ δὲν τὴν ἄκουσεν. ἔφυγε τρέχοντας πρὸς τὰ κοπάδια. Ὁ Δάφνης ὅμως, ἀφοῦ ἀνέβηκε, κατόρθωσε νὰ τὸ κόψει καὶ νὰ τὸ φέρει δῶρο στὴ Χλόη καὶ τέτοια λόγια τῆς εἶπε ποῦ ἦταν θυμωμένη:

ΚΖ' — Τὸ μῆλο αὐτό, ἀγάπη μου, τὸ γέννησεν τ' ὄμορφο καλοκαῖρι καὶ δέντρο ὄμορφο τὸ ἀνάθρεψε· τὸ γούρμασεν ὁ ἥλιος καὶ τὸ φύλαξε ἡ τύχη. Καὶ δὲ μποροῦσα ἔχοντας μάτια, νὰ τ' ἀφήσω γιὰ νὰ πέσει χάμου καὶ ἢ κοπάδι νὰ τὸ πατήσει βόσκοντας, ἢ φίδι σερνούμενο νὰ τὸ φαρμακώσει ἢ ὁ καιρὸς νὰ τὸ σαπίσει ἐκεῖ πάνου μένοντας, βλεπούμενο, παινευούμενο. Τοῦτο πῆρε ἡ Ἀφροδίτη τῆς ὀμορφιᾶς της βραβεῖο· τοῦτο κ' ἐγὼ γιὰ βραβεῖο σοῦ δίνω· ἔχετε καὶ τοὺς ἴδιους κριτάδες σας· ἐκεῖνος ἦταν βοσκὸς γιδάρης ἐγώ. Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, τὸ βάνει στὸν κόρφο της· κ' ἐκείνη ὅταν σίμωσε τόνε γλυκοφίλησε. Κ' ἔτσι ὁ Δάφνης δὲ μετάνοιωσε ποῦ ἀποκότησε νἀνεβεῖ τόσο ψηλά, γιατὶ ἐπῆρε φιλὶ καλύτερο κι' ὀπ' τὸ χρυσὸ μῆλο.

ΒΙΒΛΙΟ ΤΡΙΤΟ

Α'. Κ' ἐρχάμενος ἀπὸ τὴ Μιτυλήνη κάποιος, ποῦ ἦταν δοῦλος στὸν ἴδιο ἀφέντη μὲ τὸ Λάμωνα, ἔφερνε εἴδηση, πῶς λίγο πρὶν τὸν τρύγο τ' ἀφεντικό τους θἄρθει, γιὰ νὰ μάθει μήπως τὰ χτήματά του τὸ ἔμπασμα τῶ Μεθυμνιωτῶνε καθόλου τἄβλαψε. Κ' ἐπειδὴ ἔφευγε πιὰ τὸ καλοκαῖρι κ' ἔφτανε τὸ χυνόπωρο, τοῦ ἑτοίμαζε τὴν ἐξοχὴ ὁ Λάμωνας, ποῦ νὰ τοῦ ἀρέσει σ' ὅλα βλέποντάς τη· πάστρευε τὶς πηγὲς γιὰ νἄχουν νερὸ καθαρό· τὴν κοπριὰ ἔβγανε ἀπὸ τὴν αὐλὴ γιὰ νὰ μὴν τὸν πειράζει βρωμῶντας· τὸ περιβόλι σιγύριζε γιὰ νὰ φανεῖ ὄμορφο· κ' ἦταν τὸ περιβόλι κάτι ἀριστούργημα, ποῦ καὶ βασιλιᾶς θὰ τὸ ζήλευε· εἶχε μάκρος ἴσα μ' ἕνα στάδιο κ' ἦταν σὲ ψήλωμα, ἔχοντας πλάτος τέσσερα πλέθρα. Θὰ τὸ παρόμοιαζε κανένας μὲ πεδιάδα μακριά· κ' εἶχεν ὅλα τὰ δέντρα, μηλιές, σμερτιές, ἀχλαδιὲς καὶ ροϊδιὲς καὶ συκιές· ἀπ' τἄλλο μέρος ἀμπέλι ἀψηλό, ποῦ ἀπλόνονταν ἀποπάνου ἀπὸ τὶς μηλιὲς καὶ τὶς ἀχλαδιὲς παρδαλίζοντας, σὰ νὰ συνορίζονταν μ' αὐτὲς γιὰ τὸ κάρπισμα. Τόσα ἦταν τὰ ἴμερα· μὰ ἦταν καὶ κυπαρίσσια, καὶ δάφνες καὶ πλατάνια καὶ κουκουναριές· καὶ σ' ὅλα αὐτὰ ἀποπάνου ἀντὶς γι' ἀμπέλι ἀπλόνονταν κισσός, ποῦ τὰ τσαμπιά του, ὄντας μεγάλα καὶ μαυριδερά, σὰ σταφύλια φαίνονταν· ἀπὸ μέσα ἦταν τὰ καρπερὰ δέντρα σὰ νὰ φυλάγουνταν· ἀπόξω ἔστεκαν γύρω-γύρω τ' ἄγρια σὰ φραγὴ χεροφτιαστή· κι' αὐτὰ ὅμως τὰ περιτριγύριζε φράχτης ἀπὸ ψιλὰ ἀγκάθια. Ἦταν ὅλα μὲ τάξη καὶ χωρισμένα κ' ἡ μιὰ ρίζα μακριὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη· μὰ ψηλὰ τὰ κλαριά τους ἔσμιγαν τῶνα μὲ τἄλλο καὶ μπλέκαν τὰ φύλλα τους· κ' ἔτσι φαίνονταν πῶς κι' αὐτὰ ἦταν φτιαστά. Ἦταν καὶ λουλουδιῶνε βραγιές, ποῦ ἄλλα τἄβγαζε ἡ γῆς κι' ἄλλα τὰ φύτευαν· τριανταφυλλιὲς καὶ λαλέδες καὶ κρῖνα τὰ φύτεψαν ἀν-

ΑΤΕΛΕΙΩΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΣΤΡΑΤΑ

'Ατέλειωτ' εἶναι ἡ στράτα, ποῦ ἀκλουθῶ,
Καὶ τὴ σκεπάζουν ἀγκαθιὲς κι' ἄγριοι τὴν πνίγουν [βατοι·
Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲ θὰ κουραστῶ στὴν ἄκρπα πρὶ βρεθῶ
Καὶ πρὶν ἰδῶ τὸ ὄνειρευτὸ παλατι!

'Ατέλειωτ' εἶναι ἡ στρατα, ποῦ ἀκλουθῶ,
'Ατέλειωτες καὶ οἱ συμφορὲς καὶ τὰ παθήματα μου·
Τ' ἀγκαθια, ποῦ τὰ πόδια μου τρυποῦν, ἄχ! τὰ [γροικῶ
Νὰ σκίζουν, νὰ ματώνουν τὴν καρδιά μου!

'Ατέλειωτη εἶναι ἡ στρατα, ποῦ ἀκλουθῶ,
Μὲ βλέπει ὁ κοσμος καὶ γελαει καὶ μοῦ μιλαει μὲ [εἰρώνια.
Καμμιὰ πληγὴ δὲ φέρνει τοση λύπη καὶ καημό,
Σαν τὰ σκληρὰ τοῦ κοσμου καταφρονια.

'Ατέλειωτη εἶναι ἡ στρατα, ποῦ ἀκλουθῶ,
Καὶ τὴ σκεπαζουν ἀγκαθιὲς κι' ἄγριοι τὴν πνίγουν [βατοι
Μπορεῖ στὴν ἄκρπα πρὶ βρεθῶ νὰ κουραστῶ καὶ νὰ [χαθῶ,
Ομως πρὶν σβύση μου ἡ πνοὴ καὶ μου κλειστῆ τὸ [ματι
Ἄλλο δὲν παίρνω μονοπατι!...

Βολος, 1904.

ΠΕΥΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ

Ο ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

ΓΡΑΜΜΑ Ζ'.

Manchester, Μάρτης τοῦ 1904.

Καὶ τὸ σύστημα τῆς **Ἀποικιακῆς προτίμησης** καταδικάζουν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ἀνοιχτοῦ Ἐμπόριου ὅσο καὶ τ' ἄλλα δυό.

Ὅλοι μας θέλουμε (ἀπαντοῦνε) νὰ σφιχτοδέσουμε τὴν Ἀγγλία μὲ τὶς ἀποικίες της, δὲ νομίζουμε ὅμως τὸν ἐμπορικὸ σύνδεσμο ἀναγκαῖο γιὰ τὴν πολιτικὴ ἕνωση τοῦ Κράτους. Πολὺ καλλίτερος εἶναι ὁ σύνδεσμος ποὺ στηρίζεται στὴν ὁμογένεια καὶ στὴν ὑπερηφάνεια τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἱστορίας. Μὲ τέτοιο σύνδεσμο ὡς τώρα τὸ Βρεττανικὸ Κράτος μεγάλωσε, δυνάμωσε, πλούτισε, σφιχτοδέθηκε καὶ πρόκοψε σημαντικά, καὶ δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς ἔχει φόβο νὰ διαλυθῆ, ἢ πὼς χρειάζεται καινούριο δασμολογικὸ σύστημα νὰ τὸ συγκρατήση. Οἱ προτιμητικοὶ δασμοὶ ἀντὶς νὰ ἑνώσουν ὅλα του τὰ μέρη πιὸ σφιχτά, θὰ ταράξουνε μάλιστα τὴν τωρινὴ ἁρμονία τους. Σήμερα κάθε αὐτόνομη ἀγγλικὴ ἀποικία εἶναι τέλεια ἀνεξάρτητη στὴν οἰκονομικὴ, ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ νομοθεσία της, ἀπαράλλαχτα ὅπως κ' ἡ Ἀγγλία. Ὅταν ὅμως τὸ δασμολογικὸ σύστημα κάθε μέρους θὰ κρέμεται στὸ σύστημα ὅλων τῶν ἄλλων ἡ ἀνεξαρτησία θὰ χαθῆ καὶ τὰ συμφέροντα θ' ἀντιμάχουνται. Τὸ ζήτημα εἶναι πραχτικὸ— ἂν ἡ θυσία θἆναι ἢ ὄχι μεγαλείτερη τῆς ἀμοιβαίας ὠφέλειας— καὶ πρέπει ν' ἀποφασιστῆ πραχτικά. Οἱ ἀγγλικὲς ἀποικίες ἐννοοῦνε νὰ κρατήσουν ὅσους δασμοὺς εἰσαγωγῆς νομίζουν ἀναγκαίους γιὰ νὰ ψυχώσουν τὶς βιομηχανίες τους κι ἄλλο δὲν τάζουν παρὰ νὰ βάλουν ἀκόμα μεγαλείτερους στὰ ξένα εἴδη παρὰ στ' ἀγγλικά. Εἶναι ὅμως ὁλοφάνερη ἀδικία ν' ἀφήση ἡ Ἀγγλία τ' ἀποικιακὰ εἴδη νὰ συναγωνίζουνται λεύτερα μὲ τὰ δικά της, ἐνῶ στὶς ἀποικιακὲς ἀγορὲς οἱ ὅροι συναγωνισμοῦ δὲ θἆναι οἱ ἴδιοι γιὰ τὸν Ἄγγλο ὅπως καὶ γιὰ τὸν ἐντόπιο βιομήχανο. Οἱ ἀποικίες τῆς ζητοῦν πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἐννοοῦνε νὰ τῆς δώσουν Γιὰ τὴν Ἀγγλία τὸ καινούριο σύστημα ἐννοεῖ φορολογία ἀπάνω σὲ θρόφιμα, ἀφοῦ γιὰ νὰ προτιμήση τὶς ἀποικίες πρέπει, ὅπως εἴδαμε, νὰ βάλη δασμὸ σὲ θρόφιμα ποὺ φέρνει ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἀφίνοντας ἀφορολόγητα τὰ δικά τους. Αὐτὸ ἀγγίζει τὴ θροφὴ ὅλου τοῦ ἀγγλικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ τὸ ζήτημα εἶναι ἂν πρέπει νὰ θυσιάση τὰ συμφέροντα σαράντα ἑκατομμύριων ψυχῶν γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν μονάχα ἕντεκα. Ἔπειτα, ὅταν ὁ ἀγγλικὸς λαὸς δῆ τὴν ὠφέλεια τῶν ἀποικιῶν συντροφιασμένη μὲ φόρο ἀπάνω στὸ ψωμί, μὲ ἀκρίβεια καὶ κακοπέραση, θὰ νομίση τὶς ἀποικίες ἀνωφέλευτο βάρος· καὶ τότες πάει ἡ ἰδέα τῆς Αὐτοκρατορίας, ἂν ὄχι κ' ἡ πολιτικὴ ἕνωση τοῦ Κράτους.

Τὸ γερμανικὸ Zollverein εἶναι διαφορετικό. Σκοπός του κι ἀποτέλεσμα εἶτανε νὰ λείψη κάθε ἐμπόδιο στὸ ἐσωτερικὸ ἐμπόριο τοῦ γερμανικοῦ Κράτους, κ' ἔτσι ἡ Γερμανία, μ' ὅλο τὸ προστατευτικό της σύστημα, εἶναι ἀληθινά, ὅσο γιὰ τὸ ἐσωτερικό της ἐμπόριο, μεγάλο ἀνοιχτοεμπορικὸ Κράτος 58 ἑκατομμύριων καὶ περιοχῆς διπλῆς τῆς Ἀγγλικῆς· καὶ τόσο τὴν ὠφέλησε αὐτὸ τὸ σύστημα, ποὺ μόλις νοιώθει τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῶν προστατευτικῶν της δασμῶν ἀπάνω σὲ ξένα ἐμπορεύματα. Τὸ ἴδιο κ' ἡ Ἀμερική. Μὲ 80 ἑκατομμύρια πληθυσμὸ καὶ περιοχὴ σὰν τῆς Εὐρώπης, οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖές της εἶναι τὸ μεγαλείτερο ἀνοιχτοεμπορικὸ Ἔθνος τοῦ κόσμου καὶ τὴ μεγάλη τους προκοπὴ τηνὲ χρωστοῦνε δίχως ἄλλο, μαζὶ μὲ τὰ φυσικά τους προσόντα, κλιματικὰ καὶ γεωλογικα, καὶ στὸ ἀμοιβαῖό τους ἀνοιχτὸ ἐμπόριο.

Εἶναι ὅμως ἀδύνατο τέτοιο σύστημα μέσα στὸ Βρεττανικὸ Κράτος. Ἑνῶ ἡ Ἀγγλία, ὅπως κ' ἡ Ἀγγλικὴ Ἴντια καὶ κάτι ἄλλες τῆς Κατοχές, εἶναι ἔθνη ἀνοιχτοεμπορικά, οἱ αὐτόνομες ἀποικίες τοῦ Καναδᾶ, τῆς Ἀουστραλίας καὶ Νέας Ζηλάντας εἶναι ἀκόμα προστατευτικές, καὶ μήτη ἐννοοῦνε νὰ βγάλουν τοὺς δασμοὺς τους σὲ ἀγγλικὰ ἐμπορεύματα μήτε μποροῦνε νὰ τὸ κάμουν, ἀφοῦ οἱ δασμοὶ τους εἶναι ἀναγκαιότατο κυβερνητικὸ εἰσόδημα. Ἑνῶ τὸ Zollverein θὰ πῆ ἀλήθεια ἀνοιχτὸ ἐμπόριο, ἡ **Ἀποικιακὴ Προτίμηση** καταντᾶ σὲ **Προστασια**. Βάζοντας ἡ Ἀγγλία δασμοὺς σὲ εἴδη ποὺ τώρα δὲν ἔχουνε γιὰ νὰ δώση προτίμηση στὶς ἀποικίες της, ἀπὸ ἀνοιχτοεμπορικὸ Ἔθνος γινεται προστατευτικό, ἐνῶ οἱ προστατευτικὲς ἀποικίες της θὰ μείνουν πάντα προστατευτικές. Καὶ τὸ κάτω κάτω τὸ ἀποικιακό της δὲν εἶναι παρὰ τὸ τέταρτο ὅλου τοῦ ἐξωτερικοῦ της ἐμπόριου ποὺ κοντεύει νὰ φτάση τὰ ἐννιακόσια ἑκατομμύρια λίρες τὸ χρόνο. Τὸ τρίτο τῆς ἀποικιακῆς ἐξαγωγῆς της τὸ παίρνει ἡ ἀγγλικὴ Ἴντια ποὺ ὄντας τόπος ἀνοιχτοεμπορικός, λίγο θὰ ὠφεληθῆ— κ' ἴσως μάλιστα ζημιωθῆ πολὺ— ἀπὸ τὸ σύστημα προτιμητικῶν δασμῶν. Οἱ προστατευτικὲς ἀποικίες της, ποὺ καθαυτὸ χάρη τους ζητοῦνται προτιμητικοὶ δασμοί, δὲν εἰσάγουν παρὰ ἑξῆντα ἑκατομμύρια λίρες ἀγγλικὰ ἐμπορεύματα τὸ χρόνο. Δὲ γίνεται νὰ ταράξη γιγαντένιο ἐμπόριο κοντὰ ἐννιακόσιων ἑκατομμύριων γιὰ χατίρι ἑξῆντα. Ἂν μεγαλώση τὸ ἐμπόριο της μὲ τὶς ἀποικίες, ἄλλο τόσο θὰ τὸ περιορίση μὲ τοὺς ξένους, βγάζοντάς το ἔτσι ἀπὸ τὸ φυσικό του δρόμο, ποὺ στὸ τέλος θὰ πῆ ζημιὰ. Ἀγοράζοντας λιγώτερο ἀπὸ τοὺς ξένους θὰ τοὺς πουλῆ καὶ λιγώτερο, κ' ἐπειδὴ θὰ τοὺς φορολογήση μερικὰ εἴδη χάρη στὶς ἀποικίες της, θὰ ζητήσουν κιόλας νὰ τηνὲ βλάψουνε μὲ ἀνταποδοτικοὺς δασμούς. Ἡ Ἀμερικὴ λ. χ. εὔκολα τὸ κατορθώνει βάζοντας δασμὸ ἐξαγωγῆς ἀπάνω στὸ μπαμπάκι, τὴν πρώτη ὕλη σημαντικῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας, ἢ ἐμποδίζοντας νὰ

θρώπινα χέρια· γιούλια καὶ μανούσια καὶ γαλατσίδες τἄβγαζε ἡ γῆς. Ἴσκιος ἦταν τὸ καλοκαῖρι καὶ τὴν ἄνοιξη λουλούδια καὶ τὸ χυνόπωρο μαγείκ καὶ σὲ κάθ' ἐποχὴ πωρικά. Ἀπ' ἐδῶ φαίνονταν καλὰ ἡ πεδιάδα καὶ μποροῦσαν νὰ βλέπουν αὐτοὺς ποῦ ἔβοσκαν· φαίνονταν καλὰ κ' ἡ θάλασσα κ' ἔβλεπαν ὅσους ταξίδευαν γιαλὸ-γιαλό. Ὥστε κι' αὐτὰ πρόσθεταν στὴν ὀμορφιὰ τοῦ περιβολιοῦ. Καὶ κοταμεσῆς τοῦ περιβολιοῦ στὸ μάκρος καὶ πλάτος, ἦταν ναὸς τοῦ Διόνυσου καὶ βωμός. Περιτριγύριζε τὸ βωμὸ κισσὸς καὶ τὸ ναὸ κλήματα· κ' εἶχε μέσα ὁ ναὸς διονυσιακὲς ζουγραφιές: τὴ Σεμέλη ποῦ γέννηγε, τὴν Ἀριάδνη ποῦ κοιμόταν, τὸ Λυκοῦργο δεμένο, τὸν Πενθέκ, ποῦ κατακομματιάζονταν· ἦταν καὶ Ἴντοι ποῦ νικόντουσαν καὶ Τυρρηνοὶ ποῦ ἄλλαζαν μορφή· παντοῦ Σάτυροι· παντοῦ Βάκχες ποῦ χόρευαν· μήτε ὁ Πάνας εἶχε λησμονηθεῖ, παρὰ κάθονταν κ' αὐτὸς παιζοντας τὸ σουραῦλι ἀπάνου σὲ βράχο, παρόμοιος μὲ παιγνιδιάτορα ποῦ ἔπαιζε τὸν ἴδιο σκοπὸ καὶ γιὰ κείνους ποῦ πατοῦσαν, καὶ γιὰ κείνες ποῦ χόρευαν.

Β'. Ἂν κ' ἦταν τέτοιο τὸ περιβόλι, ὁ Λάμωνας τὸ σιγούριζε, κόβοντας τὰ ξερά, στηλόνοντας τὰ κλήματα· τὸ Διόνυσο στεφάνωσε· ἄνοιξε αὐλάκι νὰ τρέχει τὸ νερὸ στ' ἄνθια ἀπὸ μιὰ πηγή, ποῦ τὴ βρῆκεν ἀνάμεσα στὰ λούλουδα ὁ Δάφνης· ἦταν κοντὰ στ' ἄνθια ἡ πηγή, τὴν ἔλεγαν ὅμως πηγὴ τοῦ Δάφνη. Παρακινοῦσε καὶ τὸ Δάφνη ὁ Λάμωνας νὰ παχαίνει τὰ γίδια ὅσο μποροῦσε περισσότερο, λέγοντας ὅτι δίχως ἄλλο κ' ἐκεῖνα θὰ ζητήσει νὰ τὰ ἰδεῖ ὁ ἀφέντης, ἐρχάμενος ὕστερ' ἀπὸ καιρό. Κ' ἐκεῖνος δὲ φοβόταν ὅτι δὲ θὰ παινευτεῖ γι' αὐτά, γιατὶ καὶ διπλὰ ἀπὸ ὅσα πῆρε τάκαμε καὶ λύκος μήτε ἕνα δὲν τοῦ ἄρπαξε καὶ ἦταν πιὸ παχιὰ ἀπὸ τὰ πρόβατα. Καὶ θελοντας νὰ εἶναι ὁ ἀφέντης του πιὸ πρόθυμος γιὰ τὸ γάμο του, νοιάζονταν γι' αὐτὰ μὲ κάθε τρόπο, φέρνοντάς τα στὴ βοσκὴ ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ χάραμα καὶ γυρίζοντάς τα στὴ στάνη τὸ δεῖλι· δυὸ φορὲς τὴ μέρα τὰ πότιζε καὶ ζητοῦσε τὰ πιὸ καλὰ βοσκοτόπια· νοιάστηκε καὶ γιὰ σκαφίδια καινούργια καὶ γιὰ τάλαρους πολλοὺς καὶ γιὰ καλαμωτὲς μεγαλύτερες. Καὶ τόσο φρόντιζε, ὡς ποῦ καὶ τὰ κέρατα ἄλειφε καὶ τὸ μαλλί τους χτένιζε. Θὰ νόμιζε κανένας πὼς κοπάδι ἀφιερωμένο στὸν Πάνα βλέπει. Καὶ κοπίαζε σ' ὅλα μαζί του γι' αὐτά κ' ἡ Χλόη· καὶ, λησμονῶντας τὸ κοπάδι της, τὸν περισσότερο καιρὸ κοντὰ σ' ἐκεῖνα ἔμενεν, ὡς ποῦ νόμιζεν ὁ Δάφνης, ὅτι ἐξαιτίας της τοῦ φαίνουνταν ὄμορφα τὰ γίδια.

Γ'. Κ' ἐνῶ αὐτοὶ ἔκαναν αὐτά, δεύτερος μαντάτορας ἐρθόντας ἀπὸ τὴν πολιτεία, πρόσταζε νὰ τρυγᾶν τἀμπέλια τὸ γληγορότερο· κι' αὐτὸς εἶπε, θὰ μένει ἐκεῖ ὅσο ποῦ νὰ κάμουν τὰ σταφύλια μοῦστο, κ' ὕστερις γυρίζοντας στὴν πολιτεία θὰ φέρει τὸν ἀφέντη, ὅταν πιὰ εἶναι ὁ χυνοπωριάτικος τρύγος. Αὐτόνε λοιπὸν τὸν Εὔδρομο (ἔτσι τὸν ἔλεγαν, γιατὶ δουλειά του ἦταν νὰ τρέχει) τὸν περιποιόντουσαν μὲ κάθε τρόπο, καὶ συνάμα ἀποτρυγοῦσαν τ' ἀμπέλια, τὰ σταφύλια στὰ πατητήρια τἄφερναν, τὸ μοῦστο στὰ βαγένια τὸν ἔριχναν, ἀφίνοντας ἀπάνου στὰ κλήματα τὰ μισογινωμένα σταφύλια, γιὰ νὰ μπορέσουν ὅσοι θἀρχόντουσαν ἀπὸ τὴν πολιτεία νὰ πάρουν ἰδέα τοῦ τρύγου καὶ νὰ εὐχαριστηθοῦν. Κι' ὅταν πιὰ ἑτοιμάζονταν νὰ γυρίσει στὴν πολιτεία ὁ Εὔδρομος, κι' ἄλλα ὄχι λίγα ὁ Δάφνης τοῦ δωσε, μὰ κι' ἀκόμη ὅσα δῶρα μποροῦσε νὰ τοῦ δώσει ἕνας γιδόρης· τυριὰ καλοπηγμένα· κατσικάκι ὄψιμο, γιδοτόμαρο λευκὸ καὶ μαλλιαρό, γιὰ νὰ τὸ φορεῖ τὸ εἰμῶνα, ὅταν τρέχει· κ' ἐκεῖνος χαίρονταν καὶ φιλοῦχε τὸ Δάφνη καὶ τοῦδινε τὸ λόγο του, πῶς κάτι κασλὸ γι' αὐτόνε στὸν ἀφέντη θὰ πεῖ. Κ' ἔφυγεν ὁ Εὔδρομος φίλος τους πιά.

Δ'. Ὁ Δάφνης ὅμως γεμάτος ἀνησυχία μαζὶ μὲ τὴ Χλόη ἔμενε· μὰ κ' ἐκείνη πολὺ γι' αὐτόνε φοβόταν, ἐπειδὴ παιδὶ συνηθισμένο νὰ βλέπει τὰ γίδια καὶ τὸ βουνὸ καὶ τοὺς ζευγολάτες καὶ τὴ Χλόη, πρώτη φορὰ ἔμελε νὰ ἰδεῖ τὸν ἀφέντη, ποῦ πρῶτα μονάχα τ' ὄνομά του ἄκουγε. Γιὰ τὸ Δάφνη λοιπὸν ἀνησυχοῦσε πὼς θὰ μιλήσει τοῦ ἀφέντη καὶ γιὰ τὸ γάμο τους ἔρτεμε ἡ ψυχή της, μήπως τοῦ κάκου τονε νειρευοντου-

ἐξάγεται ἀπὸ τὰ λιμάνια της σιτάρι τοῦ Καναδᾶ, ὅταν τὰ λιμάνια τοῦ Καναδᾶ εἶναι παγωμένα.

Ἐξὸν ποὺ τὸ ἐμπόριο τῶν αὐτόνομων προστατευτικῶν ἀποικιῶν εἶναι πολὺ μικρό, πολλὰ ἀπ' ὅσα εἰσάγουν ἀδύνατον νὰ γίνουνε στὴν Ἀγγλία. Ὅταν ἀφαιρέσῃς αὐτό, τὸ ποσὸ ἐξαγωγῆς ποὺ ἴσως κερδίσῃ ἡ Ἀγγλία δὲν εἶναι παρὰ μικροσκοπικὸ μέρος ὅλης τῆς ἐξαγωγῆς της. Ἡ προτίμησι ποὺ θὰ τῆς δώσουν οἱ ἀποικίες δὲν ὠφελεῖ, ἀφοῦ σκοπός τους εἶναι πάντα νὰ προστατεύσουν τὶς βιομηχανίες τους. Τί ἀξίζει λ. χ. ἡ προτίμησι ποὺ τῆς ἔδωσε τὸ Καναδᾶ, ἀφοῦ ὁ ἐκεῖ βιομήχανος προστατεύεται ἀκόμα κατὰ 24 τὰ ἑκατὸ ἀπὸ δασμοὺς εἰσαγωγῆς. Ὁ ἀντίπαλος τοῦ Ἄγγλου στὶς ἀποικιακὲς ἀγορὲς δὲν εἶναι τόσο ὁ ξένος ὅσο ὁ ἐντόπιος βιομήχανος. Καθαυτὸ σκοπὸς κάθε προστατευτικῆς ἀποικίας δὲν εἶναι μονάχα νὰ γίνῃ μιὰ μέρα ἀνεξάρτητη κάθε ξένης βιομηχανίας, παρὰ καὶ νὰ ἐξάγῃ ἡ ἴδια δικά της βιομηχανήματα. Καὶ νὰ μεγαλώσῃ λοιπὸν τώρα ὁ Ἄγγλος βιομήχανος τὴν δουλειά του μὲ τὶς ἀποικίες, θὰ νικηθῇ ὅμως στὸ τέλος, ἀπὸ τὸ συναγωνισμὸ τοῦ προστατευμένου ἀντιπάλου του. Θὰ χάσῃ λοιπὸν ἡ Ἀγγλία ξενικὸ ἐμπόριο. δίχως νὰ κερδίσῃ ἀποικιακό, καὶ θὰ φορολογᾷ ὡς τόσο τὴ θροφὴ της χάσι στὶς ἀποικίες της.

Μ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Κωστῆ Παλαμᾶ «ΓΡΑΜΜΑΤΑ»—Ἀθήνα 1904

Γιατὶ τὸ βάφτισε τὸ καινούργιο βιβλίο του ὁ κ. Παλαμᾶς «Γραμματα», μᾶς τὸ λέει στὸν πρόλογό του ὁ διος: «Γιὰ τὰ γράμματα μιλᾶνε καὶ μόνο γιὰ τὰ γράμματα· γιὰ τὰ γράμματα, ποὺ ὡραῖα εἶναι, καὶ γιὰ κεῖνα ποὺ θέλουνε νὰ περάσουνε γιὰ ὡραῖα· γιὰ τὰ γράμματα, ποτάμι τῆς ὀμορφιᾶς, ποὺ πηγάζοντας ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, χύνεται πρὸς τὴ θάλασσα τοῦ ἀγαθοῦ.» Κι' ἀληθινὰ τὰ «Γραμματα» βγῆκαν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ μᾶς κάνουν νὰ νοιώσουμε τὸ ἀγαθό, ὅπου θέλησεν ὁ κ. Παλαμᾶς νὰ τὸ ἀναζητήσει καὶ φωτεινὰ νὰ τὸ ξαπλώσει μπρὸς στὴ σκέψη μας. Μὲ λαχτάρα καὶ μ' ἐνθουσιασμὸ πρέπει νὰ τὰ διαβάσουν προπάντων οἱ νέοι, ὅσοι τὴν ἀλήθει' ἀποθυμοῦν νὰ γνωρίσουν καὶ μ' αὐτὴ συντροφιασμένοι νὰ τραβήξουν τὸ δρόμο, ποῦ σίγουρος καὶ λαμπρόφωτος τοὺς ἀνοίγεται.

Εἶναι τὸ πρῶτο βιβλίο καθάριας καὶ μελετημένης κριτικῆς, ποὺ ἀποχτάει ἡ φιλολογία μας, βγαλμένο ἀπὸ τὰ χρυσοπάλατα τοῦ ξάστερου νοῦ κι' ἀπὸ τὴ λαχτάρα νὰ διαλαληθεῖ καὶ στὴ χώρα μας, ὅτι μονάχα τὸ αἴσθημα τῆς ὀμορφιᾶς ἅμα νοιώσουμε, θὰ δοῦμε νὰ μᾶς ζυγόνει ἡ μεγάλη κι' ἀληθινὴ Τέχνη. Δάσκαλος ψυχολόγος καὶ προσεχτικὸς στὴ διδαχή του γίνεται ὁ κ. Παλαμᾶς στὴ νέα γενιά, ποὺ πρέπει νὰ τὸν ἀκούσει σ' ὅσα τῆς λέει· τὸ δυνάμωμα τοῦ νοῦ καὶ τὸ ξαστέρωμα τῆς κρίσης βάνει σκοπὸ τῆς διδαχῆς του· κ' ἡ μέθοδό του δὲν εἶναι τέτοια, ποῦ νὰ μείνει ἄκαρπη· δείχνει τ' ἁπλὰ μὰ καὶ μεγάλα χωρὶς νὰ πελαγόνει σὲ μεταφυσικὰ καὶ δυσκολονόητα ζητήματα—γιὰ νὰ κάνει τάχατις τὸ βαθὺ κριτικὸ καὶ τὸ φιλόσοφο ξεταστή—σιμόνει σὲ κεῖνα, ποῦ περισσότερο ἀπὸ καθετὶ ἄλλο μᾶς χρειάζουνται σήμερις ν' ἀκούσουμε καὶ νὰ μάθουμε. Κ' ἔτσι καταντάει σωστὸς φιλόσοφος κριτικός. Δὲ ζήτησε νὰ μᾶς πολυλογήσει γιὰ μεγάλη κι' ἄφταστη Τέχνη—μανία τῶν ἀδύνατων νὰ πλάσουν κάτι ἀληθινὸ—παρὰ φροντισμένα καὶ μελετημένα μᾶς μιλάει γιὰ κεῖνα ποῦ θέλει καὶ ποῦ μπορεῖ νὰ νοιώσει καὶ νὰ τὰ χωνέψει ἡ Ρωμαΐκη ψυχή μας. Κι' ὅπου καταπιάνει νὰ εἰπεῖ γιὰ τὴ μεγάλη κι' ἀψηλονόητη Τέχνη, ὅπως στὸν «Πρόλογο» του, στὴν «Ἠθικὴ τοῦ θεάτρου» καὶ στὴ βαθυστόχαστη μελέτη του «Ἡ Κριτικὴ καὶ ὁ Σολωμὸς» μᾶς τὸ λέει στρωτά, φωτεινὰ μὲ καθάρια κρίση.

Ἕνα κομμάτι μέσ' ἀπὸ τὰ πολλὰ τοῦ καινούργιου βιβλίου τοῦ κ. Παλαμᾶ ξεχωρίζει πιὸ πολὺ τὴν ἀξία του καὶ μᾶς δείχνει πιὸ ζωντανὰ ποῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ συγγραφέα καὶ καταποῦ βλέπει· τὸ κομμάτι αὐτὸ εἶναι «Τὸ Μύθιστορημα τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς.» Ἤθελα, μ' ὅσο ἐνθουσιασμὸ γράφει ὁ κ. Παλαμᾶς γιὰ «Τόνειρο τοῦ Γαννίρη», τὸ ρομάντσο τοῦ μεγάλου μας δάσκαλου Ψυχάρη, μὲ τὸν ἴδιο νὰ μποροῦσα κ' ἐγὼ νὰ γράψω γιὰ τὴν κριτικὴ αὐτουνοῦ, ποῦ τὸν ἔννοιωσε πιὸ βαθιὰ ἀπὸ ὅλους. Ἐδῶ μᾶς δείχνει ὁ κ. Παλαμᾶς ποιὸ εἶναι τὸ κήρυγμά του, ποῦ θέλει νὰ γυρίσουν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους οἱ νιοι τῆς πατρίδας του γιὰ νὰ ἰδοῦν τὴν πηγὴ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ὀμορφιᾶς καὶ νὰ πιοῦν ἀπ' αὐτή. Ὤ, πῶς σὲ συνεπαίρνει τὸ κομμάτι αὐτὸ καὶ σὲ κάνει θέλοντας καὶ μὴ νὰ διαβάσεις καὶ νὰ ξαναδιαβάσεις «Τόνειρο τοῦ Γαννίρη!» Μὰ τί ἄλλο εἶναι τὸ ἔργο τοῦ ἀληθινοῦ κριτικοῦ παρὰ νὰ ξεδιπλόνει τὴν κρυμμένη ἀλήθεια καὶ νὰ σὲ συνεπαίρνει γιὰ νὰ γνωρίσεις μὲ σ υ ν ε ι δ ὸς τὴ ζωή;

Τὰ «Γραμματα» θὰ χρειαστοῦν μιὰ μέρα καὶ σὰν ἀπαραίτητο βοηθημα σὲ κεῖνον, ποῦ μ' ὁδηγο τὴν ἀλήθεια θὰ γράψει τὴν ἱστορία τῆς σημερινῆς φιλολογίας μας. Ὁ «Πρόλογος» τὸ «Θαμποχαραμα μιᾶς ψυχῆς» ὁ «Ἰούλιος Τυπαλδος» πιο πολὺ ἀπο τἄλλα κομμάτια εἶναι καθρέφτης πιστὸς τῆς φιλολογίας μιᾶς ἐποχῆς, ποῦ ἡ μοῖρά της μελαχολία μᾶς γεννάει. Μᾶς τὴν ξεσκεπάζει τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ κ. Παλαμᾶς σὰν κριτικὸς δίκιος, μὰ ποῦ κι' ὁ πόνος τόνε δαγκάνει γιατὶ τόσο πίσω μείναμε στὸ δρόμο τῆς ἀλήθειας. Ὅμως καὶ πόσες ἐλπίδες δὲν κάνει νὰ φτερωθοῦν μέσα μας. Κ' ἐδῶ εἶναι ὁ κριτικὸς ὁ πλάστης καὶ ξανανειωτὴς τῶν ψυχῶνε.

Ποιητὴς ὅσο καὶ κριτικὸς ὁ κ. Παλαμᾶς ξετάζει καὶ τὴ μετρικὴ τῆς σημερινῆς ποιησης κι' ἀνοίγει καινούργιους δρόμους γιὰ τοὺς ποιητάδες ποῦ νοιώθουν τί θὰ εἰπεῖ ρυθμος, ξεδιπλόνει μπροστά τους κάποια μυστικὰ τῆς ψυχωμένης καὶ ψυχολογημένης μουσικῆς. Καὶ γράφει, σὰν ὡραῖα σύμβολο γιὰ ἕνα ἄλλο ζήτημα, τὴ μελέτη «Πῶς τὸν ὑποδέχτηκαν τὸ δεκαπεντασύλλαβο,» ποῦ πρέπει μὲ ξεχωριστὴ προσοχὴ νὰ διαβαστεῖ.

Δὲ μποροῦσε στὰ «Γραμματα» ὁ κ. Παλαμᾶς παρὰ νὰ μιλήσει καὶ γιὰ τὸ μοναδικὸ ζήτημα τοῦ καιροῦ μας· γιὰ τὴ γλῶσσα. Εἶναι σήμερις τὰ πράματα τέτοια, ποῦ ὁ ἀληθινὸς καλλιτέχνης τοῦ λόγου θὰ σταματήσει μπρὸς σ' αὐτό. Καὶ δὲν τὸ ξεχώρισε ἀπὸ τἄλλα θέματα ποῦ ξετυλίγει· ψυχολογοῦσε πρῶτα τὸ τί θὰ γράψει καὶ σοφὰ καὶ σωστὰ ἔδεσε τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας μὲ τἄλλα κ' εἶπε τὶς ἀλήθειες του τὶς ἀνίκητες. Γλῶσσα καὶ Τέχνη συντροφιασμένα. Γλῶσσα κι' ὀμορφιὰ σφιχτολεμένα. Γλῶσσα καὶ ζωὴ ἀδερφωμένα, Δὲ μιλάει σὰ γλωσσολόγος. Λογγῖνος γίνεται. Ἢ καλύτερα μιλάει σὰ ποιητής, ποῦ εἶναι. Τὰ ὅσα λέει παντοῦ στὸ βιβλίο του γιὰ τὴ γλῶσσα εἶναι ἡ ποίηση τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης· ὅπως ποίηση εἶναι καὶ ὁ τρόπος ποῦ γράφει.

Μὰ δὲν ἔχουν κανένα ψεγάδι τὰ «Γράμματα»; καὶ δὲν παίρνουν συζήτηση οἱ ἰδέες κ' οἱ γνώμες ποῦ ἐκεῖ μέσα εἶναι πλούσια σκορπισμένες; Δὲν ἔχει σὲ μερικὰ πράματα τὶς ἀδυναμίες του; Δύσκολη ἡ ἀπόκρισι· μὰ καὶ πρὶν σκεφτῶ τὴ δυσκολία εἶχα στὸ νοῦ μου κάποιου σημερινοῦ Γάλλου τεχνοκρίτη τὰ λόγια: «κρίνοντας τοὺς ἄλλους ὁ ἄνθρωπος τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς γελιέται καὶ κάνει πολλὰ λάθια.» Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ δὲν κρίνω· μονάχα τὴ χαρὰ μου καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ μου γιὰ τὰ «Γραμματα» φανερόνω. Μὰ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Γάλλου ἂς ἔχουν στὸ νοῦ τους κι' ὅσοι θὰ θελήσουν νὰ εἰποῦν, πῶς τὸ βιβλίο τοῦ κ. Παλαμᾶ δὲν εἶναι φωτεινὸς ὁδηγὸς ποῦ φέρνει στὸ λουλουδισμένο περιβόλι τῆς ὀμορφᾶς, τῆς ἀλήθειας, τῆς ζωῆς.

ΗΛΙΑΣ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

Η ΕΤΑΙΡΙΑ
ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ

Εἰδοποιεῖ ὅτι,

Ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου τίθεται εἰς χρῆσιν τὸ ἐαρινὸν δρομολόγιον ἐπὶ τῶν γραμμῶν Κηφισσίας καὶ Λαυρίου ἔχον ὡς ἀκολούθως: Ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Κηφισσίαν Π. Μ. 5.30,—7.30,—9.30,—11.45,—Μ. Μ. 2, 3, 4, 6, 8.

Ἐκ Κηφισσίας δι' Ἀθήνας Π. Μ. 6.40,—8.40,—10.40, - Μ. Μ. 1.15,—3.10,—5.10,—6.10,—7.10,—9,10.

Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς προστίθενται:

Ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Κηφισσίαν Π. Μ. 10.30—Μ. Μ. 5,—7,—9.

Ἐκ Κηφισσίας δι' Ἀθήνας Π. Μ. 11.50 Μ.Μ. 4.10—8.10—10.10.

Γραμμὴ Λαυρίου

Ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Λαύριον Π. Μ. 8.15,—Μ. Μ. 3.50.

Ἐκ Λαυρίου δι' Ἀθήνας Π. Μ. 6.40,—Μ. Μ. 4.15.

Ἀθήνησι 30 Μαρτίου 1904

(Ἐκ τοῦ γραφείου)

σαν. Καὶ γι' αὐτὸ ἀδιάκοπα ἦταν τὰ φιλιὰ καὶ τ' ἀγκαλιάσματα σφιχτὰ σὰ νὰ ἦταν κολλημένοι· κ' ἦταν τὰ φιλιὰ φοβισμένα καὶ τ' ἀγκαλιάσματα λυπημένα, σὰ νἄχεν ἔρθει τώρα ὁ ἀφέντης ἢ μποροῦσε νὰ τοὺς ἰδεῖ.

Ε΄. Μὰ κοντὰ στἄλλα τοὺς βρῆκε καὶ μιὰ τέτοια σύχυση. Ἦταν κάποιος Λάμπης, βοϊδολάτης, κακὸς ἄνθρωπος, ποῦ κι' αὐτὸς ζητοῦσε τὴ Χλόη γιὰ γυναῖκα ἀπὸ τὸ Δρύαντα κι' ὡς τὰ τώρα χαρίσματα πολλὰ τοῦχε δώσει γιὰ νὰ πετύχει τὸ γάμο· ἅμα λοιπὸν ἔννοιωσε ὅτι, ἂν δώσει τὴν ἄδεια τὸ ἀφεντικό, θὰ τὴν πάρει ὁ Δάφνης, ζητοῦσε τρόπο ποῦ νὰ θυμώσει μ' αὐτούς ὁ ἀφέντης· καὶ ξέροντας ὅτι αὐτὸς ἀγαποῦσε πολὺ τὸ περιβόλι, σκέφτηκε νὰ τὸ χαλάσει ὅσο μποροῦσε περισσότερο καὶ νὰ τὸ ρημάξει. Μὰ ἂν ἔκοβε τὰ δέντρα θὰ πιανόταν ἀπὸ τὸ χτύπο· γιὰ τοῦτο ἔβαλε στὸ νοῦ του τὰ λουλούδια νὰ χαλάσει. Ἀφοῦ λοιπὸν φύλαξε τὴ νύχτα καὶ πήδησε τὸ φράχτη, ἄλλα ξερρίζωσε, ἄλλα ἔκοψε κι' ἄλλα τὰ τσαλαπάτησε, σὰν ἀγριογούρουνο· κ' ὕστερις ἔφυγε χωρὶς κανένας νὰ τόνε νοιώσει.

ΣΤ΄. Κι' ὁ Λάμωνας τὴν ἄλλη μέρα μπαίνοντας στὸ περιβόλι, λογάριαζε νὰ τὰ ποτίσει ἀπὸ τὴν πηγή. Μὰ ἅμα εἶδε ὅλο τὸ μέρος ρημαγμένο σὰ νὰ τὰ εἶχε κάμει αὐτὰ ὀχτρὸς κουρσάρος, ξέσκισε ἀμέσως τὰ ροῦχά του καὶ μὲ φωνὴ δυνατὴ ἔκραζε τοὺς θεούς· ὡς ποῦ κ' ἡ Μυρτάλη, ἀφίνοντας ὅ,τι κρατοῦσε στὰ χέρια της, ἔτρεξεν ἔξω, κι' ὁ Δάφνης, βάνοντας μπροστὰ τὰ γίδια, γύρισε πίσω· κι' ὅταν τὰ εἶδαν φώναζαν καὶ φωνάζοντας ἔκλαιγαν· καὶ λυπόντουσαν ὅλοι γιὰ τὰ λουλούδια, μὰ ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ ἀφέντη ἔκλαιγαν· θἄκλαιγε ὅμως κι' ὅποιος ξένος τύχαινε νὰ βρεθεῖ ἐκεῖ. Γιατὶ εἶχε ρημαχτεῖ ὅλος ὁ τόπος κι' ὅλη ἡ ἄλλη γῆς ἦταν σὰ λάσπη. Κι' ἂν κανένα ἀπὸ τὰ λούλουδα ξέφυγε τὸ χαλασμό, ἄνθιζε κ' ἔλαμπε κ' ἦταν ἀκόμη ὄμορφο καὶ χάμου πεσμένο. Πετοῦσαν ἀπὸ πόνου τους καὶ μέλισσες ἡ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, ἀδιάκοπα βουήζοντας σὰ νἄκλαιγαν κι' αὐτές.

Ζ΄. Κι' ὁ Λάμωνας ἀπὸ τὴ σαστισμάρα του καὶ τοῦτα ἔλεγε:

—Ὠιμὲ ἡ τριανταφυλλιά, πῶς εἶναι τσακισμένη! πώ, πὼ τὰ γιούλια πῶς εἶναι πατημένα! ὦ οἱ λαλέδες καὶ τὰ μανούσια, ποῦ τὰ ξερρίζωσε κάποιος κακὸς ἄνθρωπος! θἄρθει ἡ ἄνοιξη κι' αὐτὰ δὲ θ' ἀνθίσουν· θὰ ξαναγυρίσει τὸ καλοκαῖρι κι' αὐτὰ δὲ θὰ λουλουδίσουν· τὸ χυνόπωρο, μὰ αὐτὰ κανένα δὲ θὰ στεφανώσουν· μήτ' ἐσὺ ἀφέντη Διόνυσε δὲ λυπήθηκες τὰ κακόμοιρ' αὐτὰ λουλούδια, ποῦ καθόσουν σιμά τους καὶ τἄβλεπες, καὶ ποῦ μ' αὐτὰ σὲ στεφάνωσα πολλὲς φορές· πῶς θὰ δείξω τόρα τὸ περιβόλι στ' ἀφεντικό; καὶ ποιὸς θὰ γίνει ἐκεῖνος ἅμα τὰ ἰδεῖ; θὰ κρεμάσει γέρο ἄνθρωπον ἀπὸ καμιὰ φτελιά, σὰν τὸ Μαρσύα· μὰ ἴσως καὶ τὸ Δάφνη σάματις νὰ τἄχουν κάμει αὐτὰ τὰ γίδια του.

Καὶ μὲ τὰ λόγια τοῦτα ἔχυναν πιὸ ζεστὰ δάκρυα· κ' ἔκλαιγαν ὄχι τὰ λούλουδα πιά, παρὰ τὰ κορμιά τους ἔκλαιγε κ' ἡ Χλόη τὸ Δάφνη πῶς θὰ κρεμαστεῖ, καὶ παρακαλοῦσε νὰ μὴν ἔρθει πιὰ τ' ἀφεντικό τους· καὶ περνοῦσε μέρες πικραμένες, σὰ νἄβλεπε τὸ Δάφνη ἀπὸ τώρα νὰ τόνε χτυποῦν μὲ τὸ καμτσίκι.

Η΄. Κι' ὅταν πιὰ ἄρχιζε νὰ νυχτόνει ὁ Εὔδρομος τοὺς ἔφερνε εἴδηση, ὅτι ὁ γέρος ἀφέντης τους θὰ φτάσει ὕστερις ἀπὸ τρεῖς μέρες· τὸ παιδί του ὅμως θἄρθει αὔριο. Σκέφτουνταν λοιπὸν τὰ ὅσα εἶχαν γίνει καὶ τἄλεγαν καὶ στὸν Εὔδρομο. Κι' αὐτὸς ὄντας καλοθελητὴς τοῦ Δάφνη συβούλευε νὰ φανερώσουν τὰ γενούμενα πρῶτα στὸ νιὸ ἀφέντη, καὶ τοὺς ἔδινε τὸ λόγο του πῶς θὰ τοὺς βοηθήσει κι' αὐτὸς γιατὶ τόνε στιμάριζεν, ἐπειδὴ εἶχαν φάει ἕνα γάλα. Κι' ὅταν ξημέρωσε ἔτσι ἔκαμαν. Ἦρθεν ὁ Ἄστυλος καβάλα κι' ὁ παράσιτός του, κι' αὐτὸς καβάλα. Ἐκεῖνος μόλις ἔβγανε γένεια, κι' ὁ Γνάθωνας (γιατὶ ἔτσι τὸν ἔλεγαν) ξουρίζονταν ἀπὸ πολὺν καιρό. Καὶ τότες ὁ Λάμωνας μαζὶ μὲ τὴ Μυρτάλη καὶ τὸ Δάφνη, πέφτοντας μπρὸς στὰ πόδια του, παρακαλοῦσαν νὰ λυπηθεῖ γέρο κακομοίρη κι' ἀπ' τὸ θυμὸ τοῦ πατέρα του νὰ τόνε γλυτώσει, γιατὶ καθόλου δὲν ἔφταιγε. (ἀκολουθεῖ)

Ο ΚΟΡΑΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΗΣ

Πρέπει, νομίζω, νὰ τὸ ἀναγράψῃ ὁ «Νουμᾶς» κι' αὐτό, καὶ μὲ μεγάλο τύπο μάλιστα, νὰ τὸ καλοδοῦν οἱ διάφοροι Μιστριωτοχατζιδακοαναστασοπουλοπώπηδες μ' ἄλλους λόγους ὅλοι οἱ «Σπανοί» πῶς τὸ μεγάλο καμάρι τους, ὁ Κοραῆς εἶταν τὸ κάτω κάτω κι' αὐτὸς Δημοτικιστής, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια ἂ ζοῦσε σήμερα, μὲ τὸν κοινὸ νοῦ ποῦ εἶχε, θὰ τοὺς ἔκλαιγε τοὺς Μιστριωτοχατζιδακοαναστασοπουλοπώπηδες.

Ὁρίστε τι ἔγραφε στοὺς πατριῶτές του τοὺς Σμυρναίους.

« . . . Νὰ εὐκολυνθῇ ἡ παράδοσις τῶν κοινῶν γραμμάτων... νὰ ἦναι τὰ βιβλία εἰς τὰ ὁποῖα παραδίδονται τὰ γράμματα γραμμένα εἰς τὴν Κοινὴν γλῶσσαν... Ἀρκοῦμαι εἰς ἓν μόνον παράδειγμα. ΡΙΣ λέγεται Ἑλληνικά, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ὀνομάζεται Μύτη. Ὑποθέσετε παιδίον τριῶν ἢ τεσσάρων χρόνων, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο θέλει μάθει εὐκολώτερα καὶ γρηγορώτερα νὰ συλλαβίζῃ; Μὴν ἀμφιβάλλετε ὅτι τὸ μύτη, διατί; διότι αὐτὴν τὴν λέξιν ἔμαθεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, αὐτὴν ἀκούει κάθε μέρα νὰ προφέρωσιν... Ὅλα τὰ φωτισμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης σήμερον παραδίδουσι τὰ κοινὰ γράμματα καθὲν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὴν ὁποῖαν λαλεῖ. Καὶ μὴ ἀρκούμενοι εἰς τοῦτο, οἱ Ἡγεμόνες ἑκάστου ἔθνους τιμῶσι καὶ ἀνταμείβουσι μὲ δωρεὰς τοὺς διδασκάλους, ὅσοι ἐφευρίσκουσιν ἀκόμη νέους τρόπους εὐκολίας τῶν κοινῶν γραμμάτων, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐκατήντησεν εἰς τόσον, ὥστε δύσκολον εἶνε νὰ εὕρῃ τις χωρικὸν ἄνθρωπον ὅστις νὰ μὴν ἠξεύρῃ τοὐλάχιστον νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ.»

Ἀκούσατε. Κύριοι Μιστριωτοχατζιδακιδροσινοδικέληδες; Πᾶτε τώρα νὰ κρυφτῆτε στὰ κατώγια ἀπὸ τὴν ντροπή σας.

ΓΛΩΣΣΙΤΣΑ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΟΙ ΗΘΟΠΟΙΟΙ ΜΑΣ

Ἀγαπητὲ Νουμᾶ.

Ἔχω κάμποσο καιρὸ νὰ γράψω κάτι τι γιὰ τὸ πολύτιμο φύλλο σου, ποῦ εἶναι πάντα γεμάτο ἀπὸ σωστὰ καὶ ἐθνικὰ ζητήματα· τὸ τελευταῖο μάλιστα γράμμα ἀπ' τὴν Κούταλη ἀποδεικνύει ξάστερα πῶς ἡ Ἰδέα γενικεύεται καὶ δὲ θ' ἀργήσῃ νὰ καταλάβῃ κι' ὁ λαὸς ποῦ γι' αὐτόνα προσπαθοῦμε.

Σ' ἔγραψα ἄλλοτες γιὰ τοὺς ζουγράφους μας ποῦ περπατοῦν στὰ ξένα γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους γιατὶ δὲ βρίσκουνε ἐνθάρρησι στὸν τόπο τους, ἀλλὰ τὸ ἴδιο φαίνεται καὶ μὲ τοὺς ἠθοποιούς μας, ποὺ τοὺς θέλουν οἱ καθηγητάδες μας νὰ παρασταίνουν στὴν ἀρχαία γλῶσσα γιὰ νὰ τοὺς καταλαβαίνῃ ποιὸς μὰ τὸ ναὶ κ' ἐγὼ δὲ ξέρω. Εἶναι λοιπὸν κι' αὐτοὶ ἀναγκασμένοι νὰ γυρίζουνε ἐδῶ κ' ἐκεῖ γιὰ τὸ ψωμί τους, διότι κανένας τους ὡς τώρα δὲν ἔκαμε περιουσία. Ἔρχουνται στὴν Ἀθήνα ἀπὸ καιρὸ εἰς καιρό, κάτι ξεπεσμένοι θίασοι ἀπ' τὴν Εὐρώπη καὶ τρέχει ὁ κόσμος νὰ τοὺς ἀκούσῃ γιατὶ παρασταίνουνε φραντζέζικα, στὴ γλῶσσα δηλαδὴ τοῦ συρμοῦ καὶ τῶν σαλονιῶν. Αὐτὸ τὸ παρατήρησα ὅταν ἤμουνα πρὸ πέντε χρόνια στὴν Ἀθήνα, καὶ στὸ ξενοδοχεῖο ποὔμνησκα δὲν ἄκουγα ἄλλο παρὰ στραβὰ φραντζέζικα ἀπὸ ρωμιοὺς τοῦ τόπου, ποῦ τὸ νόμιζαν χυδαῖο νὰ μιλοῦν τὴ γλῶσσα τους. Πῶς θέλουμε λοιπὸν νὰ συνειθίσουμε τὸ λαό μας νὰ ὑποστηρίζῃ τὸ ἐθνικό μας θέατρο ἀφοῦ δὲν καταλαβαίνει οὔτε τὴ γλῶσσα τῶν καθηγητάδων μας οὔτε τὰ φραντζέζικα, καὶ γι' αὐτὸ ἀντὶ νὰ πηγαίνῃ στὸ θέατρο τραβᾶ γιὰ τὴν ταβέρνα καὶ περνᾶ ἐκεῖ τὸν καιρό του; Εὐτυχῶς δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ μὲ τοὺς ρωμιοὺς στὸ ἐξωτερικό, διότι σ' αὐτοὺς βλέπεις περισσότερο αἴσθημα.

Νὰ κ' ἕνα παράδειγμα. Ἕναν ἀπ' τοὺς πιὸ παλιοὺς ἠθοποιούς μας, ὁ Διφνύσης Ταβουλάρης ποῦ ἔχει θίασο δικό του, τώρα καὶ σαράντα χρόνια, πῆγε στὴν Ἀμερικὴ καὶ κάθισε ἐκεῖ σχεδὸν ἕνα χρόνο παρασταίνοντας ρωμαϊκα, γιατὶ εἶναι χιλιάδες ρωμιοὶ ἐκεῖ τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Ἐπιστρέφοντας πέρασε μόνος του κι' ἀπ' τὴ Λόντρα, κ' ἦλθε κ' ἐδῶ κ' ἔμεινε καμιὰ δεκαριὰ μέρες. Ἕνα βράδυ λοιπὸν μᾶς ἔδωκε μιὰ παράστασι, δηλαδὴ ἀπαγγελία ἀπὸ διάφορα κομμάτια γνωστῶν τραγωδιῶν, καθὼς καὶ δικῶν μας ποιητάδων, στὴν ἀρχὴ ὅμως γιὰ πρόλογο μᾶς ἀπάγγειλε ἕνα δικό του ποίημα ποῦ ἦταν σὰν καθρέπτης τοῦ ρωμαϊκοῦ χαρακτῆρα, καὶ γραμμένο στὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα, πῶχει μιὰ χάρη, καὶ χτυπᾷ τόσο καλὰ στ' αὐτί, ποῦ πρέπει νάναι κανεὶς στραβὸς νὰ μὴν τὸ βλέπῃ, Εἴμασταν ὅλοι ἐνθουσιασμένοι μὲ τὸν καλό μας ποιητή, ποῦ στὴν τέχνη του δὲν πάγει παρακάτου ἀπ' τοὺς καλήτερους ἠθοποιοὺς τῆς Εὐρώπης. Τὸ κακὸ ὅμως εἶναι ποῦ αὐτοὶ στὴν Εὐρώπη δὲν μποροῦν νὰ κάμουν δουλειά, διότι οὔτε θέατρο ἔχουνε, οὔτε σκηνογραφίες οὔτε ὁ Εὐρωπαῖος καταλαβαίνει τὴ γλῶσσα τους καὶ τὸ ρωμαϊκο στοιχεῖο εἶναι μόνο μιὰ φούχτα, ὥστε δὲν μποροῦν νὰ βγάλουν τὸ ἔξοδο τους. Πρέπει νὰ διδάξουμε τὸ λαό μας ν' ἀγαπήσῃ τὸ θέατρο, καὶ τότες κ' οἱ ἠθοποιοί μας θὰ βροῦνε ὑποστήριξη στὸν τόπο τους χωρὶς νὰ τρέχουνε στὰ ξένα,

Μανιζεστερ 16)29 τοῦ Μαρτη 1904

Κ. Π,

ΑΠ' ΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τ' ἄγριο κῦμα σπάει κάτω μὲ λυχτάρα, χτυπᾷ τοὺς βράχους ἀλύπητα καὶ μουγκρίζει, ἀγριέβει πιὸ πολὺ καὶ μανιομένο πέφτει στὴ Μάβρη Πέτρα, τραβιέται πίσω σὰν προδότης σὰ δολερὸς ἄνθρωπος καὶ χαμηλώνει κι' ἄξαφνα πάλι τεντώνεται σηκόνεται ὑπερήφανο κι' ἀναταράζει τὴν κατάλευκη χαίτη του π' ἀσπρίζει σὰν τὴ χειμωνιάτικη κορφὴ τοῦ γερολεβέντη Ταΰγετου· τεντώνεται διάπλατο, λυσσασμένο ἀπὸ θυμὸ βογγᾷ καὶ μὲ ὁρμὴ ἀκράτητη πετιέται στὸν ἔρμο βράχο γιὰ νὰ τὸν καταπιῇ..... μὰ σπάει κι' ἀφρίζει Ξαναφέβγει καὶ ξαναγυρίζει παλι κι' αἰώνια χτυπᾷ καὶ σκάει.....

Πέρα κατὰ τὸ Λυκόδημο ὁ οὐρανὸς ἀστράφτει καὶ κάτου ἐκεῖ στὴν Ἰθώμη ἡ μεγάλη μαυρίλα δείχνει βροχή. Κατάμαβρος ὅλος ὁ κόρφος τῆς Καλαμάτας καὶ τὰ βουνά μας γύρω οκοτινιασμένη ἀγκομαχοῦνε.

Σὲ σκοτάδι ἀτέλειωτο εἶνε ὅλος ὁ ὁρίζοντας βουτημένος

Κάπου κάπου μιὰ λαμπερὴ γραμμὴ ξανοίγετ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ καὶ βουτιέται στὴ θάλασσα· γιὰ μιὰ στιγμὴ μόνο φωτίζει τὸν κατάμαβρ' ὁρίζοντα καὶ χάνεται, σβήνει γιὰ νὰ τὸν ρίξῃ πάλι στὸ μάβρο σκοτάδι. . Ὁ ἀγέρας βουΐζει στὸν πυκνὸν ἐλαιῶνα, σπάει κλαριὰ καὶ ξεριζώνει δέντρα καὶ μεσ' τὴν κοσμοχαλασιὰ ἀφτὴ ἀκούγετ' ἄξαφνα μ' ἀνατριχίλα ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησᾶς π' ἀργοχτυπᾷ σὰ νὰ θέλῃ κι' ἀφτὴ ἀκόμα ἡ ἄψυχη νὰ δώσῃ μὲ τὴν κλαψάρικη φωνή της μεγαλείτερη φρίκη στὴ λυσσασμένη πάλη τῶν στοιχειῶν . . . . . .

Τώρα ἀρχινάνει νὰ ψιχαλίζῃ κι' ὁ ἀγέρας ἀναταράζεται κι' ὁρμᾷ σὰ θεριὸ νὰ συνεπάρῃ τὴν ἀθώα βροχοῦλα· οὐρλιάζει ὁ δαιμονισμένος μεσ' στὰ κλαριὰ καὶ στὸ θυμό του πέφτουν θύματα ὅλα τὰ ριζικά· σὰ λυσσαμένος νικητὴς περνώντας ἀπὸ πάνω του, θερίζει, σουρίζει καὶ σαρώνει... σαραβαλιάζει ζωμόνια, γκρεμίζει μάντρες κατρακυλᾶ βράχια στὴ θάλασσα καὶ συνεπαίρνει κάθ' ἐμπόδιο ποῦ θάβρῃ στὸ διάβα του.

ΜΑΡΚΟΣ ΓΕΡΑΝΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

— Πειραιώτη φίλο. Τὴ «Βαρυκοΐα» τοῦ κ. Λ. Μπρούσκου τὴ διαβάσαμε ἀπὸ καιρὸ καὶ τὴ θαμάσαμε. Μπρὸς σ' αὐτὴ τύφλα νἄχουν καὶ οἱ «δυὸ διαθῆκες» κάποιου ἐστεμμένου ρέπορτερ.—κ. Φοιτητὴ στὰ Νομικά. Ὕστερ' ἀπὸ γράμμα σας γιὰ τοὺς «Νέους μας» δὲ ξαναφανήκατε. Γιατί; Ἂν ἀδειάζετε κανένα ἀπόγευμα 4—5 περάστε ἀπὸ τὸ γραφεῖο. κ. Παναγο Γιοργικό. Εὐχαριστοῦμε πολὺ μὴ τὸ δηλώσαμε πῶς δὲ δημοσιεύουμε τίποτε, ἂν δὲ ξέρουμε καὶ τ' ἀληθινὸ ὄνομα ἐκείνου ποῦ μᾶς τὸ στέλνει. Γράφτε μας ἢ ἂν θέλετε καλύτερα περάστε ἀπὸ τὸ γραφεῖο νὰ μιλήσουμε γι' αὐτὸ ποῦ μᾶς στείλατε.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὡρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς. Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται, εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις, εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου. Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης, ἐν Κερκύρᾳ δὲ, Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ διὰ τῶν ἐκεῖ ὑποκαταστημάτων τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης.

ΤΟΚΟΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Κατ' ἔτος		διὰ καταθέσεις	
1 1)2	ταῖς ο)ο	6 μην.	τοὐλάχισ.
2	» ο)ο	1 ἔτους	»
3 1)2	» ο)ο	2 ἐτῶν	»
4	» ο)ο	4 »	»
2	» ο)ο	5 »	»

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΝ
Σ. Δ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗ

ἀριστούχου διδάκτορος τῶν Μαθηματικῶν

Διὰ τὰς γυμνασιακὰς τάξεις καὶ διὰ τὰς εἰδικὰς Σχολὰς Δοκίμων, Εὐελπίδων καὶ Πολυτεχνείου.

Ἡ διδασκαλία γίνεται ἐν τῷ Ἐκπαιδευτηρίῳ τοῦ κ. Δ. Μακρῆ (ὁδὸς Πανεπιστημίου), ὅπου εὐγενῶς προσεφέρθη ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως χῶρος.

Πληροφορίαι, ὁδὸς Ζωοδόχου Πηγῆς 75, καὶ ἐν τῇ Βιομηχ. Ἀκαδημίᾳ (πλατεῖα Κάνιγγος).

Σὲ λίγες μέρες θὰ ἐκδοθῇ Κ. Α. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

«ΤΟ ΚΡΑΣΙ».

Βιβλίο ποῦ γράφει γιὰ τὴν τέχνη τῆς κατασκευῆς τοῦ κρασιοῦ καὶ θὰ πουλιέται δραχ. 4.

Ἀλλ' ὅσοι στείλουν τὸν μῆνα αὐτὸν τρεῖς δραχμὲς (κι' ἀπ' τὸ ἐξωτερικὸ φρ. 3).

Στὸν κύριον Κ. Ἐλευθεροουδάκη, Διεθνὲς καὶ Γαλλικὸ βιβλιοπωλεῖον (Πλατεῖα Συντάγματος).

Ἢ στὸν κύριον Ι. Κολλᾶρο, βιβλιοπωλεῖον Ἑστίας ὁδὸς Σταδίου.

Θὰ λάβουν τὸ βιβλίο στὴν τιμὴ αὐτὴ καὶ χωρὶς νὰ πληρώσουν ταχυδρομικά.